

Írta:

HOMONNAY OTTÓ JÁNOS

Kiadta:

**HUNGARIAN TURUL SOCIETY
(MAGYARSÁGTUDOMÁNYI INTÉZET)
(Non profit organization)**

P.O. Box 67. West-Hill, Ontario M1E 4R4 Canada

JÓAKARÓIMHOZ

Számos példa előttünk, mily ellenkező benyomást tehet ugyanazon könyv különböző olvasóra. Ki azt rokon vonzódással forgatja, mindent észrevesz, mindent lát, amit a szerző világosabban kitenni nem tudott, a kétségest, homályost lehetőleg jóra magyarázza, a hiányokat kipótolja, szakadásokat összekapcsolja, szóval: a szerzővel oly módon bánik, mint barát barátal; s valamint ez szívesen tűri meghittje gyengeségeit, s annak csak karakteri fő vonásait tekinti, úgy nem néz amaz a munka egyes gyarlóságira, hanem az egészről hoz ítéletet. Ki ellenben a szerzőt — habár tán sejdíten is — nem kedveli, s úgyszólván azon czélből veszi munkáját kézbe, hogy annak csak hibáit keresgélje ki, közönségesen sűrű ködben munkálkodik; igen közel állván a tárgyhoz, azt — mint a nem elég távolságban lévő képet — elfogult szemmel s csak kitetszőbb és élesb részei szerint itéli, s így az egésznek összeköttetése mindig homályban vagy ferde világban marad szemei előtt.

Minthogy tehát könyvmegítelésben részrehajlatlan tán soha még senki sem volt, oly nyájas és hajlandó olvasókra van szüksége a szerzőnek, kiknek szemeiben minden tárgy kedvező színben tűnik fel; mert e nélkül a legnagyobb fáradozásnak sem lehet kisebb sikere is, s kivált ott, hol inkább csak gondolkozásra lehet ingert adni, mint világosan szólani.

Éppen ezen okból szentelem ez értekezést „jóakaróimnak”, igen jól tudván, „hajlandó érzelmök nélkül semmiben sem boldogulhatok”. — Tekinteni fogják körülményeinket, melyekben élnünk kell; átlátni, mily súlyos s mégis mily szükséges némely tárgyakról, ha csak félig érthetőleg is szólni már valahára.”

gr. Széchenyi István.

Minden jog fenntartva

©OTTÓ J. HOMONNAY

a „JUSTICE FOR HUNGARY” sorozat
1975-ös „CRUSADER” kiadványa.
(ISSN): 0045-9143 (magyar nyelven)

Szeretett hazánk, szovjet-orosz megszállásának harmincadik évfordulójára bocsájtjuk e művet az olvasó rendelkezésére. Emlékeztető is ez a mű mindazokra a történelmi igazságtalanságokra, tragédiákra, melyet népünknek el kellett szenvedni. Miért? Ez a nagy kérdés foglalkoztat bennünket. Miért is kellett népünknek ennyit szenvedni? Ki, vagy kik voltak az okozói történelmi tragédiáknak, balsorsunknak. Válasz ez a könyv mindezekre a sorsdöntő kérdésekre, mely válasz, bízunk abban, hogy megtanítt bennünket nemzeti önismeretre. Bízunk abban, hogy sikerül felrázni vele a már-már elszunnyadt lelkiismeretet. A közömbösség és apátikus fásultság béklyóit kívánjuk letépni a külföldön élő magyarság lelkiüteméről. Revíziót követelünk a háború utáni vad bosszúállás és gyűlölet, a vesztes fél teljes megsemmisítését célzó, reánk nézve nemzetgyilkos békeszerződéssel kapcsolatban. Harminc éve szenved nemzetünk e békeszerződés béklyóiban. A hazai rendszer, a szovjet megszálló porácán soha nem lesz képes a világ elé tárni revíziós követeléseinket. A nép maga, Magyarországon, ötévig terjedő börtönbüntetéssel néz szembe már a kérdés megemlítésére is. Mielőtt mi, szabadvilágban élő magyarok, a nemzetek elé vinnénk jogos és igazságos követeléseinket, nekünk kell teljesen tisztában lenni a történelmi tényekkel, az okozatokkal és ezen ismeretek birtokában **IGAZSÁGOT KÖVETELNI MAGYARORSZÁGNAK!**

Minden külföldön élő magyar egyéni lelkiismeretén múlik ennek a kérdésnek a megoldása. Egyénileg és egyetemesen vagyunk felelősek, mert nekünk adatott meg népünkért a szólás szabadsága. Ezen kötelesség teljesítése alól kibúvó nincs! A hallgatás, a tétlenség bűnére mentség nincs!

Gondoskodj róla, hogy ez a könyv eljusson minden szabadvilágban élő magyar kezébe. A kiadó, a nemzet szolgálatáért létezik, a nemzet önzetlen szolgálatában dolgozik.

1975.

Hungarian Turul Society

Előszó

Általában az írók nem szoktak előszót írni a saját könyveikhez, azt rendszerint másokkal íratják meg. Én mindjárt a kezdet kezdetén ettől a régi szokástól is eltértem és magam írok ELŐSZÓT ehhez a sok gonddal és bajjal összehozott történelmi munkához. Márcsak azért is, mert Illyés Gyula szavait idézve:

„Barbár vagyok, született, kinevelhetetlen. Leplezni sem tudtam. Megtévesztő csak az volt, hogy féltett szentélyekbe is behatoltam, bonyolult zárú ládákat is kinyitottam. De hát ilyesmiben a barbárok ugyancsak találékonyak, felülmújják a szakképzetteket is. — Mindezt nem holmi barbár — divatos — büszkeség mondatja.”

(Tiszatáj 1974 augusztusi szám 3. oldal.)

Illyés Gyulával ellentétben én erőszakosan és tudatosan is „barbár” szeretnék és akarok maradni. Márcsak azért is, mert a pápa 1971. május 14-én kelt apostoli levelének 48. és 50. cikke-lye is erre készlet.

„Nem elegendő alaptételeket kinyilatkoztatni, szándékokat bizonygatni, égbekiáltó igazságtalanságokat vádolni és prófétikus katasztrófajóslásokat hangoztatni. — Könnyű dolog az igazságtalanságok miatti felelősséget másra hárítani, ha mi egyúttal nem látjuk, hogy mi magunk is mennyire benne vagyunk a felelősség szövevényében, s hogy nekünk is meg kell változnunk. — A keresztények ugyanazt a hitet vallva, különböző irányban tevékenykedhetnek. Modern struktúrákba és feltételekbe beleszövődtek feladataikkal, sőt anyagi érdekeikkel megfenekeklettek.”

(Katolikus Szemle, Róma, 1972, 2. szám, 159. oldal.)

Ennek következtében, számomra maradtak a mázolatlan és megmásíthatatlan meztelen, barbár történelmi igazságok és a fajok fennmaradásáért vívott harcának örök, természet adta törvényei, melyek ugyan a legváltozatosabb, hamis dogmatikákkal ideig óráig félremagyarázhatók, de a szívós igazságkeresés előbb-utóbb meghozza a maga gyümölcsét s ebben a „túlcivilizált” világban az a jóleső érzés tölti el a lelket, hogy mégis jó volt, érdemes volt barbárnak maradni, mert e hamis dogmatikák végülis elévülnek, porráomlanak és minden történelmi vihar ellenére végül marad győztesen az ember, vagyis a magyar.

Féja Géza „Visegrádi esték” című könyvében (Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1974.) írja:

„Mohács óta ez a nemzet nemegyszer süppedt vagy menekült tetszhalálba, azután fölkel a sírjából, és ismét életre sorakozott.”

Majd a továbbiakban azt írja:

„— A magyar végzet abban rejlik, hogy örökké elvétjük az időmértéket. Sánta verslábként kocogunk vagy botorkálunk a történelem nyomában. Mindig abban bízunk, hogy intézkedik a magyarok istene, és a történelem megvár minket, pedig az megy a maga útján, és mit sem törődik az elmaradozóval. Akkor azután bűnbakot keresünk, átkozódunk meg búsulunk, mert annyi s annyi derék erény mellett valami hiányzik belőlünk: a bátorság az önismeretre.”

Majd egy pár lappal odébb bátran szemébe mondja mindenkinnek az igazságot:

„Magyarország lakosságának legtöbb része meg nem érdemli, hogy csak egyetlen becsületes ember is feláldozza életét érte, — szégyen gyalázat azon magyarul beszélő népre, mely Pozsonyban, Mosonyban, — Győrött, szájtátva nézi, mint áldozzák fel magukat az ő szabadságukért az úgynevezett rossz magyarok.”

De talán a titokról fellebbenti a fátylat amikor azt írja:

„— A nép sohasem azt nézi, hogy mit akarunk érte tenni, de azt, ami ténylegesen történik. Ha nem így gondolkodik, már réges-régen elpusztult volna.” — „Amíg a nép él, addig hiába tiporják el nemzeti életét, a nép úgymint újjáteremti.” — „A népnek mindig igaza van. Századokon keresztül pusztá létéért kellett küzdenie, nemegyszer többfelé, bizonyára ennek köszönheti életőstöne fejlettségét és eligazodó képességét. Megérzi mikor kell harcolni, és mikor kell megállni. A nép a nemzeti lét záloga.” — „a menekvés most és mindenkor a nép megmaradása.” — „A népet súlyos történelmi helyzetben sok mindenre lehet s kell bízni, de öngyilkosságra sohasem szabad, főként olyanoknak, akik saját biztonságukról bölcs előrelátással gondoskodtak.” De mi a helyzet ebben a: „— vad magyar életben, ahol az áhitat meg a kegyetlenség édes testvérek,” — „Ahol apát fiú elad, és fiú hal meg az apáért.” — ahol „vedlett kakasok” — „akkora önértetre tettek szert a szemétdombjukon, hogy repülni próbáltak, akár a sas” — „Magyarország, a szájalás meg az álmodozás klasszikus földje,” — „a nemzeti öncsalás, ez pedig történelmi tragédiánk előkészítője” — „Hazánk hősök, mártírok, hűségesek, okos helyezkedők és besúgók földje.”

„— De valljuk meg: az emigráció nyugati reményei éppen úgy csődöt mondtak, akár a szabadságharc folyamán”. — „harcunk bukása után szüntelenül külső segítséget vártak, és a nemzetet kába reményekkel kecsegtették.”

„— Ha a nemzet egyik legszebb történelmi vállalkozásának bukása után elismeri gyengeségét, biztonnal elpusztul, mert önbizalmát adja fel. A bűnbak tartja fenn a nemzet önmagába vetett hitét. Ám a szüntelen bűnbak keresés és a bűnbak rendszerezítése veszedelmet is hozhat a nemzetre. mivel önteltté, elbizakodottá, végül pedig álmok kergetőjévé teszi. Fűtyül a valóságra, és ismét zátonyra futhat nagynehezen reparált hajója.”

„— Biztatni a nemzetet, hogy egyedül önerejére támaszkodják, mert senki sem váltja meg őt, csak önmaga.” — „A hazát egyedül senki sem mentheti meg, csupán az erők, a lelkek roppant egyesülése, sőt egyezsége. Aki ezt nem érti meg, bizonytalankabban tévelyg a helye.”

De talán igaza van Féja Géának, amikor a következőket írja megmaradásunkról: „A dac! — ám mi tartotta fenn ezt a nemzetet, ha nem a dac? Szabadságharcai rendre elbuktak, lázadásait vérbefojtották, gyötörte és megalázta mindenkiket. De akkor mi éltette? Csakis a dac. De mi a dac? Halhatatlan erő s hit, hogy túléli szíjpolozóit és megszomorítóit. Túléli, mert különben náluk — mivel az igazság az ő oldalán van, és egyszer csak beragyogja.”

„— Mivel gyűlölni sokkal könnyebb és hálásabbnak tűnő dolog, mint megérteni a tragikus sorsot, mert aki megérti, annak át is kell élnie, s ez nyilván szenvedést jelent, ettől pedig a legtöbb ember viszolyog.”

„— Itthon szenvedni merőben más, mint idegenben. Más itthon minden, az ütés, a reánk dobott kő is másként fáj. A balsors elviselhetőbb.”

„— Aztán kezdjük tárgyalást az oroszokkal, és kérjük Európa közvetítő támogatását . . .

— A végső győzelemhez.

— Hagyjuk immár a világ megváltását, nem a végső győzelemhez, egyenlőre a becsületes béke megteremtésére.”

Csakhogy bármennyire is, odahaza a „balsors elviselhetőbb” Féja Géa szerint, — „a becsületes béke megteremtésére” otthonról a lehetőségek nincsenek adva, ami kitűnik Illyés Gyula: Minden lehet c. könyvének, (Szépirodalmi Könyvkiadó 1974) „Kiket szült Katalin c. verséből:

„Szültem volna egy mérnököt.
Már-már világra hoztam. De előbb
meg kellett szülnöm egy jégszekerényt.
Akartam szülni egy tanárnőt.
Meg is szülhettük volna, de
csak hatodiknak, hetediknek,
kilencediknek, mint a dédszülék.
Meg kellett szülnöm egy lakást,
ennek az idegennek itt,
aki pórázra vett tekintetével.”

A mai magyarság e két nagy szellemének megnyilatkozása az értők számára nemcsak tiszta képet fest a honi helyzetről, de még a legellaposodott magyarban is felébreszti a lelkiismeretet. Az egyik egy „becsületes béke megteremtéséről” álmodik nemzete számára, a másik ezzel ellentétben érthetően megmondja, hogy harminc évi szovjet imperialista megszállás után sem lehetséges ezt megvalósítani hazai kezdeményezésből, mert ott ül az „idegen”, — „aki pórázra vette ezt a nemzetet a tekintetével.”

Féja Géa szerint: — „a menekvés most és mindenkor a nép megmaradása.” A riasztó valóság az, hogy mai hazai adottságaink között erre sincs meg a biztosíték, aminek legékesebb bizonyítéka: Kodály Zoltánné, 1970. május 19-én keltezett Előszavának egy része, melyet az „Elindultam szép hazámból” c. magyar népdalok gyűjteményének füzetéhez írt, amit az 1970. évi első Debreceni Anyanyelvi Konferencia alkalmából jelentetett meg az „Edito Musica Budapest”, mely részlet az alábbi:

„Ennek az élő hagyomány-kohónak a tüze a paraszti életforma megváltoztatásával lohad, és tudnunk kell: ha végképp kialszik, vele együtt az alkotó folyamatnak eltűnik az a közösségi formája is, amely a népi költészet remekműveit létrehozta.”

A „népi költészet remekművei” nélkül azonban „a nép” — nemzeti életét újratemetni nem tudja.

Visszatérve a már előbb idézett pápai, apostoli levélre „nekünk is meg kell változnunk”, mindazoknak úgy Magyarorszá-

gon, de főleg idegenben akik „a Modern struktúrákba és feltételekbe beleszövédték” — „gondolkodásmódjkkal, feladataikkal, sőt anyagi érdekeikkel megfeneklettek,” mert végsőfokon mindannyian — „benne vagyunk a felelősség szövevényében”.

Gondolom, az olvasó meglepődik azon, hogy már a könyv Előszava is tele van idézetekkel. Előre bocsájtom, hogy ez a mű nem más, mint az idézetek gyűjteménye. Az eddigi szokásoktól eltérően, úgy gondoltam, hogy részben a forrásmunkák felsorolása helyett, inkább magát az eredeti forrást, ill. annak szövegét teszem az olvasó elé és csak ahol feltétlen szükséges, oda írtam némi összekötő szöveget vagy magyarázatot, ahogy a folyamatoság ezt megkívánta.

Az 1947-es párisi békeszerződéssel és az azt megelőző történelmi eseményekkel kapcsolatban, úgy találtam, megkímélem az olvasót attól az óriási időt követelő munkától, ami a könyvtárak böngészését és az e témához kapcsolódó anyag idevonatkozó részeit a megkeresését követeli. A saját szavaim helyett, beszéljenek inkább az eredeti, idézett szövegek.

Tekintettel a könyv szerkezetére, nem volt lehetőség arra, hogy „lábjegyzeteket” írjak az oldalak alá. Ezeket megtalálja az olvasó a szövegközben jelzett számok alatt, a fejezetek végén, a forrásmunkákkal együtt.

Tiltakozás ez a könyv az ellen az embertelen és minden eddig ismert erkölcsi felfogást nélkülöző úgynevezett „békeszerződés” ellen, melyet 1947-ben Párisban, e szerencsétlen nemzetre erőszakoltak. Tiltakozás az ellen a hazug és a világgal is elhíttetett propaganda ellen, mely szerint 1945. április 4-én Magyarországot „felszabadították”.

Holott valójában az emberiség történelmének folyamán egy eddig példanélkül álló népi imperialista terjeszkedés védtelen martalékvá lett. A mai szovjet imperialista megszállás arculatának valóságos lényét tükrözi az a hazai szólás-mondás, mely szerint: „a török megszállás idején, a törökök sokkal emberségesebbek voltak, mert azok legalább nem ünnepeltették meg velünk Mohácsot minden esztendőben”.

Köszönettel tartozom itt elsősorban a családomnak azért a türelemért, melyet velem szemben tanúsított az elmúlt 20 év alatt, mert a tőlük elvett időt, amit történelem és politikai tudományok

megismerésére fordítottam, amit könyvtárak mélyén eltöltöttem, a különböző források felkutatására elutazgattam, tulajdonképpen ők áldozták csendben és névtelenül, úgymond, a „haza oltárára”, történelem kutató szenvedélyem megértésében, tiszteletben tartásában. Köszönettel tartozom mindazoknak a történelem tanítóknak, magyaroknak, idegeneknek egyaránt, akik a „szent titkokba” beavattak, akik tudományos módszerekre, az olvasás művészetére emberismeretre, józan tárgyilagosságra és a valóság felismerésére megtanítottak.

Toronto, 1975. április 4.

Homonnay Ottó János

„Főképp fővárosunkban telepedtek le számos idegenek s ki a tizenhatodik század kezdetén Buda utcáin körülment, s a magyar, német, tót s itt-ott olasz beszélgetéseket hallá, elsőpercben meggyőződött arról, hogy Szt. István óhajta, midőn fiának különböző nemzetek által lakott országot kívánt, e haza fölött nagy átokként beteljesedett.”

Eötvös József: Magyarország 1514-ben.

Bevezetés

Hosszú évek emigrációs tapasztalatai alapján arra a megállapításra jutottam, hogy igen kevés kivétellel, de magyarjaink nagy többségének, magyar történelemismerete elképesztően hiányos. Az elmúlt három évtized alatt az emigrációs magyarság történelmi ismereteinek fejlesztése valahogy elhanyagolódott. Az emigráns sajtó sem foglalkozott kellőképpen ezzel a témakörrel, mert egyes lapszerkesztők vagy lapkiadók úgy gondolták, hogy mivel ők maguk esetleg részesei vagy közvetlen szereplői voltak az elmúlt három évtized vagy éppen még korábbi időszakok eseményeinek, feltételezték olvasótáborukról, hogy azok legalább annyira ismerik a részleteket, mint ők maguk. A különböző emigrációs egyesületek és csoportok annyira elfoglaltak voltak a saját kis körük mindennapi, szűklátókörű tenivalóival, hogy még eszükkbe sem jutott, hogy történelmi ismeretek fejlesztése és bővítése nélkül nemzeti öntudatot megtartani, továbbfejleszteni egyáltalán nem lehet. Így adódik az a fonák helyzet, hogy a hetvenes évek elején egy harminc év körüli fiatalembernek például fogalma sincs arról, hogy valóban mi is történt 1956-ban velünk? Valahogy talajtalanul állnak itt, a nagyvilág közepén és nem tudják, nem értik, hogy valójában miért is élnek itt emigrációban. Legrövidebb és legkézenfekvőbb magyarázat az emigrációban élésre az, hogy „ja hát ott most kommunisták vannak” — mármint Magyarországon —, s ezzel a kérdés elvan intézve. Az aggasztó ebben az, hogy ezek a fiatal emberek családosak, apró-pici, itt kinn született gyermekeik vannak, akiknek otthon a családi környezetben magyar történelmi nevelésre lenne szükségük. Mit tudhat az apa vagy az anya átadni gyermekeinek, ha ő maga sem ismeri a történelmi tényeket, nincs tisztában az egyes események előzményeivel, azok szoros politikai összefüggéseivel vagyis az egész történelmi folyamattal. Sok fiatal van aki például azt sem érti, hogy tulajdonképpen miért is

„kell a kommunistákat gyűlölni?“, mert a kezeügyébe kerülő magyar sajtótermékek telve vannak szenvedélyektől átítatott gyűlölködésekkel, amelyekben történelmi realizmust még a legjobb esetben sem tud felfedezni legjobb akarata ellenére sem. Ahány sajtótermék, annyiféle színezet, annyiféle politikai elképzelés, annyiféle oldal. A mai világban arra nincs minden embernek ideje, hogy ezt a nyomtatott betűhalmazt átböngészve kibogozzon magának valami elképzelést a való történelmi igazságok valamiféle megállapítására. Sokkal egyszerűbb Magyarországról ajándékba kapni vagy megvásárolni egy szépkiállítású könyvet, melyből azután betekinthet a „valóságos” magyar életbe, ahol természetesen a történelmi igazságok elrejtve, elferdítve, kizárólag a hazai megszálló hatalom érdekeinek megfelelően tárulnak a szeme elé. Már sokan megkérdezték tőlem, hogy lehet az, hogy Magyarország nem független, amikor saját kormánya van és mindenhol követéségei vannak a világban? Az idősebb generáció előtt ez a kérdés igen naívnak tűnik, de ez a valóság, hogy ilyen gondolatok kérdések felvetődnek. A teljes történelmi ismeretek hiányának bizonyítéka az is, hogy a ma már itt, az emigrációban felnőtt második generáció magyarjai, nagyon sokan közülük egyetemi végzettséggel, azt állítják magukról, — a legjobb esetben — hogy ők „szétszórtságban élő magyarok”. Ez az abszolút elhatárolatlan állítás nagyon sok lehetőségre és magyarázatra hagyja nyitva a kapukat, melyet ki-ki saját céljai szerint értékelhet, magyarázhat, rendszerint tévesen más, történelmileg tájékozatlan egyéneknek. Ez a második generáció, mely itt nőtt fel az észak-amerikai kontinensen, iskolai nevelését itt kapta, melyről köztudomású, hogy minden állítólagos „tárgyilagossága” ellenére, erősen magyarellenes. A hivatalos nevelési irányzat erősen elitéli, megbélyegzi az 1945 előtti állapotokat, mintha abból a korszakból semmi jó sem származott volna, míg a szovjet megszállás idejét az u.n. „demokratikus társadalmi fejlődés” korszakának maszkírozza. Az elmúlt három évtized alatt nagyon sokat hallottunk az u.n. „véres náci idők borzalmairól” — mintha csak ebből állt volna az élet, — de egyetlen felsőbb oktatási helyen még nem emlékeztek meg a bolsevizmus borzalmairól. Természetesen ilyen oktatási szisztéma szerint nevelt értelmiségtől nem is lehet elvárni azt, hogy valóban történelmi tárgyilagossággal alkosson véleményt az ese-

ményekről, kizárólag magyar érdekek szem előtt tartásával vonja le a valóságos következtetéseket. Ehhez még hozzájárul az is, hogy a földnek ennek a felén, mindkét háborúból győztesként kikerült nagyhatalom mindent a saját szemszögéből, vagyis a győztes szemszögéből ítél meg és magyaráz, ami magaután vonja azt a következtetést és állítást, hogy a vesztes oldalon állók csakis bűnösök, sőt egyszerűen közönséges bűnözők lehettek, illetve voltak. A győztesnek van még egy problémája, hogy teljesen igazolja magát, háborús cselekedeteit az utókor előtt. Így természetesen a sajátmaga tetteinek, de magának a háborúban való egyáltaláni részvételének igazolására is, olyan formában írja meg a történelmet, hogy az az abszolút igazságtól nagyon messze áll. Habár nagyhangon mindég a realitásokra és a tárgyilagosságra hivatkoznak, ez közelről sem felel meg a valóságnak. Természetes, hogy az itt felnövőök, ennek a szellemnek megfelelően kapják szellemi kiképzéseiket, minden „szólás és sajtószabadság” ellenére, Isten legyen irgalmas ahhoz, aki ettől a szellemtől eltérő történelmi magyarázatokba fogna. Ebből adódik az a természet-szerű következtetés is, hogy a hivatásos történészek állításait nem lehet készpénznek venni, mert mint hivatásos, valahonnan, valamelyik intézménytől kapja a fizetését vagyis megélhetési forrása ezen intézményektől származik. Amennyiben a kenyéradó intézmény elfogadott nézeteitől, álláspontjától ez a „hivatásos” történész eltérne, úgy az automatikusan magával vonná a megélhetési lehetőségek megvonását is, vagyis önálló véleménye az állásába kerülne.

Ezzel szemben az amatőr, aki jóval nagyobb nehézségek között dolgozik és kutat, nem függ egyetlen intézmény álláspontjától vagy befolyásától sem, mert ezen a téren anyagilag független. Az amatőr fanatizmusa az igazság kiderítése és feltárása, közkinccsé tétele. A hivatásos vagyis u.n. „céhbeli” történész viszont azt ír, azt mond, amit megengedtek neki. A szenvedélyes történelemkutató mindig egy dilemma elé állítódik: ahhoz, hogy esetleg „nevet” szerezzen magának, vagy úszik az árral és céhbeli lesz vagy választja az egyéni szabadság göröngyös útjait és eléri vele azt, hogy esetleg még komolyan sem veszik, csak kései utódok méltányolják a munkáját, erőfeszítéseit.

Amikor emigrációs, magyar történelemkutatásokról beszél-

lünk, csakis amatőr munkákról beszélhetünk a fentebb ismertett értelemben. Még az elképzelés is nevetségesnek ígérkezik, hogy az igazsághoz, történelmi igazsághoz hű irányokban kutatók magyar állami támogatásban részesüljenek. Ez képtelenség is, mert a mai hivatalos irányzat Magyarországon szöges ellentétben áll a történelmi igazsággal, mert a mai hazai történelemkutatás elsődleges hivatása a megszálló rendszernek, az idegen megszállás igazolásának, hatalmi pozíciója megtartásának a biztosítása. Az emigrációban élőkre vár az a hivatás, hogy az adott körülményeik között, valóban a történelmi hűség és igazságosság alapján elkészült munkákat hagyjanak egy esetleg becsületesebb, magyar utókor számára. Óriási nehézségekkel kell az emigráns történészeknek megküzdeni. Bizonyos forrásmunkákhoz egyáltalán nem tud hozzáférni, mert azok Magyarországon vannak. Az emigráció lelkiismeretlen közömbössége ezen a téren a legnagyobb nehézség, mert amíg dinom-dánomokra, bálókra, szórakozásokra minden pénz előkerül, addig a történelemkutató a mindennapi megélhetésért folytatott munkája után, saját zsebéből fedezi kiadásait, melynek eredményeként végre esetleg megjelenhet a munkája könyv formájában. A maximális példányszám nem haladja meg az ötezer darabot, amit eltud adni belőle, hogy további munkájának némi anyagi alapot teremtsen. Sajnos, de ez a szomorú valóság és az utókor előtt mint emigráció, nagyon szegény bizonyítványt fogunk hagyni magunk után.

Meggyőződésem szerint az emigráns sajtónak és egyesületeknek többek között az is lenne a hivatása, hogy ezen a téren megszámlálhatatlan mennyiségű írott dokumentumot hagyjon maga után. A történelmi igazságoknak megfelelő dokumentumot hagyjon maga után. Ezek a dokumentumok nevelik és fejlesztik az itt kinn született generációk történelmi, magyar történelmi ismereteit, melyek alapján egy szebb jövő alakulhat ki majd a magyarság számára.

Az előbbieken már említettem, hogy emigrációs magyarságunk történelmi ismeretei mennyire hiányosak. Modernkori tragédiánk, nemzeti tragédiánk egyik legsarkalatosabb tényezője, nemzeti függetlenségünk elvesztésének bezáró aktusa, az 1947-es párizsi Békeszerződés, melyet itt az emigrációban részleteiben még

senki sehol nem ismertetett. Az emigráns sajtó csak nagynéha itt-ott említi meg, hogy létezik egy ilyen is. Holott éppen ez a „Békeszerződés”-nek csúfolt gyalázat az, mely feleletet ad a mai magyar helyzetre és betekintést ad némileg a múltunkba is. Világosan és érthetően megmutatja az előzményeket és az okokat, megvilágítja teljes egészében más népek hozzánk való viszonyát. Ez a „Békeszerződés” az, mely 1947 óta megszabta Magyarországnak nemzetközi helyzetét, diplomáciai viszonyait, hazai, belső társadalmi átalakulásának menetét és ennek a szerződésnek a szelleme befolyásolta a Magyarországon élő magyarok, egymáshoz és az ország határain kívül élő magyarsághoz való viszonyát. A „Békeszerződés” által teremtett életkörülmények, amelyek meghatározták és irányítják ma is a Magyarországon élő magyarok gondolatvilágát, elképzeléseit, életfelfogását.

Erről a „Békeszerződésről” Magyarországon sem tudnak sokat az átlagemberek köreiben. Egyáltalán nem propagálja a rendszer, mert ha valaki egyszer figyelmesen átolvassa, akkor ébred rá mindazokra a nemzetgyilkos szándékokra, melyek velünk, a magyarsággal szemben fennállnak úgy közvetlen szomszédaink, mint egyes nagyhatalmak részéről. Magyarországon az idegen megszállás katonai, politikai, gazdasági béklyóiban sokat tenni nem tudnak ez ellen a szerződés ellen, de ennek az emigrációnak az igaz történelmi hivatása közé tartozik, hogy ezt a „Békeszerződést” a magyar nép nevében, semmisnek és érvénytelennek kiáltja ki, annak módosításáért a legelszántabban harcoljon a nemzetközi fórumokon. Ennek a „Békeszerződésnek” a teljes megértéséhez nem elegendő csak magát ezt a szerződést áttanulmányozni, mert nem kapunk teljes képet a történelmi összefüggésekről. Ismerni kell a Trianon-ban 1920 június 4-én reánk erőszakolt „Békeszerződést” és annak történelmi előzményeit is. Vagyis, hogy teljesen megértsük a valóságos helyzetet, vissza kell pillantsunk a történelemben egészen ahhoz a ponthoz, amikor Árpád magyarjai átlépték a Kárpátokat immáron ki tudná megmondani pontosan hányadik, utolsó honfoglalásunkig. Meg kell vizsgálnunk európai környezetünk hozzánk való viszonyát, a körülöttünk élő népek érzelmeit. Amikor az 1947-es Trianon okozatait keresgetjük, hogy tulajdonképpen MIÉRT? is viselkedtek velünk így ezek a népek, akkor rájövünk, hogy az előzmények való-

ban visszanyúlnak a Kárpátokon át való utolsó bejövetelünk pillanatáig.

Igen nehéz helyzettel kellett szembenéznem az idevonatkozó óriási mennyiségű dokumentum kiválogatásánál, mert ezer év rosszindulatú, minden alapot nélkülöző téves információinak a halmazatából kellett kiválogassam azokat a legkézenfekvőbbeket, melyek a maguk egyszerűségében, de teljes világossággal bizonyítják az irányunkban és ellenünk táplált minden ok nélküli rosszindulatot, melynek végső beteljesedése 1947-ben Páris-ban nyilvánult meg. Egy könyv, de még egy jókora könyvtár sem lenne elegendő ahhoz, hogy ezeket a dokumentumokat mind tartalmazza. Jelen könyvünkben kizárólag a legjellemzőbbekre szorítkoztam annak bizonyítására is, hogy tragédiánkat nemcsak szomszédainknak, ellenségeinknek köszönhetjük, de mennyire járultunk ahhoz hozzá mi magunk, a nemtörődömségünkkel, rossz, nemzetárulásnak minősülő politikával, nemcsak az utóbbi ötven vagy száz esztendő alatt, hanem az elmúlt ezer év alatt. A dokumentumok összeválogatásánál arra törekedtem, hogy az olvasóban ne az én általam levont következtetések keltsenek benyomásokat, hanem a dokumentumok alapján az olvasó maga alakítsa ki a saját véleményét, maga formálja ki saját végső következtetéseit a tárgy irányában. Nem akartam senkit befolyásolni semmilyen irányba, még hazaszeretetemet sem akarom senkire ráerőszakolni, ezt mindenki egyéni lelkiismeretére bízom. Az itt bemutatott dokumentumok alapján döntse el az olvasó, hogy valóban jogunk van-e a világ fülébe kiáltani, hogy **IGAZSÁGOT MAGYARORSZÁGNAK!**

Első fejezet

Mindenekelőtt meg kell vizsgáljuk, a Magyar Közjog¹ fogalma szerint, mi is az Államterület. A Magyar Közjog 22. paragrafusa szerint, az Államterület és a Magyar Államterület általános jogi jellemzését a következőként tárgyalja:

„Az államterületet közjogi szempontból kell értelmezni. Nem jelenti tehát az államnak magánjogi tulajdonát. Hogy az államterületeknek nevezett földfelület magánjogilag kinek a tulajdonában van, ez más kérdés, mely a magánjog körébe tartozik. E terület tulajdonosai lehetnek a magánosok, közjogi korporációk, sőt természetesen maga az állam is, mint magánjogi személy. Az államot, mint magánjogi alanyt, rendszerint kincstárnak (fiskus) hívjuk. Az államon belül lévő közjogi korporációknál is meg tesszük az említett különbséget. A községek, városok, vármegyék közjogi személyek (közjogi testületek), de egyben magánjogi jogi személyek is, s mint ilyenek magánjogi jogalanyok: különféle szerződéseket kötnek, tulajdont szerezhetnek. Mindez áll az államra is, az emberi egyesülés legmagasabb formájára. Az Állam közhatalmi, uralmi személyisége mellett magánjogi személykép is szerepel, belehelyezi magát az állam magánjogi rendjébe s a magánjog eszközeivel közönséges magánjogi alany módjára bonyolítja le ügyleteit: bérbevesz, bérbead, ingatlant vesz, ingatlant elad stb.

Az államösszesség tehát, ismételjük, magánjogi alanyi minőségben ingatlanok, földterületek tulajdonosa is lehet. (Erdők, mezőgazdasági földbirtokok, kincstári uradalmak stb.) Ezek az ingatlanvagyonok azonban más jogi elbírálás alá esnek, mint az államterület.

Mikor az államterületről beszélünk, akkor nem ezekre a kincstári magángazdasági fekvőségekre gondolunk. Sőt, még azokra az ingatlantárgyakra sem, melyek szintén az állam tulajdoná-

ban vannak, de közigazgatásjogi alapon közhasználatra vannak rendelve. (Köztulajdon: közutak, közterek).²

Az államterület, mint az állam egyik alapeleme, tiszta államjogi értelemben azt a földrészt jelenti, amelyen belül az állam főhatalma (szuverenitása) érvényesül; jelzi tehát az állami uralom érvényesülésének területi határát (területi felségjog). Ezen a területen mindenki alá van vetve az állam hatalmának³. Magánjogilag bárkinek a tulajdonában van is ez a földrész, közjogilag alá van rendelve az állam uralmának. Az államnak szuverén hatalmánál fogva módjában van az államterülettel minden vonatkozásban korlátlanul rendelkezni. *Így törvényileg, intézményesen korlátozhatja, sőt meg is szüntetheti az egész magántulajdont s ezzel a földterület tulajdonát is.*⁴ A legszélsőbb szocialisztikus felfogás szerint berendezett állam például elvileg eltörli a magántulajdon intézményét, azaz egyedüli tulajdonosul az államegészet, a közt ismeri el. Az egyéni szabadság elvén alapuló s az emberi haladás eszméjét jobban szolgáló társadalmi berendezkedés ellenben intézményesen elismeri s védi a magántulajdont, bár az állam szuverenitásánál, területi felségjogánál fogva ilyenkor is fenntartja magának azt a hatalmat, hogy közérdekből az előre törvényileg megállapított esetekben a tulajdont, s így az ingatlantulajdont is korlátozhatja vagy egészen meg is szüntesse (kisajátítás).

Mindezeknek előrebocsájtásával az államterületet, mint az állam egyik alapelemét, a fentebb kifejtett államjogi értelemben fogjuk most már közelebbi tárgyalás alá venni.

Az államterületnek (országnevvvel is megjelölve)⁵ kelléke, már az állam egységéből folyólag is, annak oszthatatlansága, épisége, integritása. Ez azt jelenti, hogy az ország területe az államhatalom alól annak akarata ellenére, az állam megcsonkítása nélkül el nem vonható, idegen uralom alá, az elháríthatatlan kényszer esetétől eltekintve nem bocsátható, s hogy az ország határának megváltoztatása csak a legfőbb állami szerv, a törvényhozás akaratával történhetik.

A magyar államterület jelenti a magyar államot jelképező szent korona területét, e terület egységét, oszthatatlanságát, integritását, illetőleg közvetve a szent korona elméletéből folyólag a szent korona egységét, integritását is. A történelem folyamán a

szent korona, vagyis a magyar állam területállománya a szorosán vett anyaország területén kívül különböző, kisebb-nagyobb autonómiával bíró részekből állott, melyek azonban valamennyien a magyar állam hatalma alá tartoztak, az egységes magyar állam integráns részei voltak. Volt idő, midőn egyes részek, időlegesen, átmenetileg teljes önállóságra is tettek szert, vagy idegen uralom alá kerültek. *A magyar szent korona azonban igényéről ilyenkor sem mondott le, jogát, ha csak virtualiter is, fenntartotta, s e területek legnagyobb része az idők változásával a szent korona tényleges hatalma alá vissza is kerültek.*⁶

Az 1914—1918. évi világháborút befejező trianoni békeszerződés (1921:XXXIII. t. c.) a magyar állam, a szent korona területállományát, fájdalom, de oly példátlanul csonkította meg, hogy nemcsak a Magyarországhoz azelőtt is csak kiegészítő (csatolt) részekként tartozó tartományok (Horvát-Szlavón-Dalmátország), hanem az ezeréves állami létünk egész ideje alatt mindig a szorosán vett anyaországhoz tartozó területek jórésze is idegen uralom alá kerültek.

A trianoni országcsonkítás következtében csak 10 vármegyénk maradt meg épségben, 25 pedig megcsonkítva. E 25 csonka vármegyéből 17 ideiglenesen 7 vármegyévé egyesítettett (1923: XXXV. t. c.) úgyhogy eszerint vármegyei törvényhatóságaink száma összesen csak 25. A trianoni békeszerződés előtt a szent korona országaiban 71 vármegye volt, 63 az anyaország, 8 Horvát-Szlavón ország területén. Városi törvényhatóságunk 11-re csökkent. Azelőtt a szent korona országaiban 21 városi törvényhatóság volt, 27 az anyaország, 4 Horvát-Szlavón ország területén. Magyarország összterülete a trianoni békeszerződés után 92.916 km², lakossága mintegy 8.000.000 lélek volt, mely az 1930-as adatok szerint 8.556.000-re emelkedett. Megállapíthatjuk tehát, hogy Magyarország területben, lélekszámban, nagyban-egészeben, kétharmadát elvesztette.

A magyar állam területét, területváltozásait, történeti kialakulásában s a trianoni szerződést közvetlenül megelőző állapotában, habár csak vázlatosan, de ismertetnünk kell. Kötelez erre a múlt minden dicsősége és a jövő reménye.

ERDÉLY

A király által kinevezett kormányzói a vajdák voltak és három különféle közigazgatási területre oszlott: 1. a székelyek, 2. szászok (királyföld) és 3. a magyarok földje. Az első terület közigazgatási feje a székely ispán, a másodiké a szász vagy szebeni gróf (comes Saxorum), a harmadiké maga az erdélyi vajda volt. Mindhárom terület a vajda elnöklete alatt közgyűléseket tartott, de azon csak helyhatósági szabályokat hoztak.

Közvetlenül a mohácsi vész után az ország két részre szakadt, Habsburg Ferdinánd és Zápolya János uralma alatt, de Zápolya János és utóda János Zsigmond is megválasztott magyar királyi dicsőségben uralkodtak. Vagyis az ország két királlyal két részre szakadt.

Külön fejedelemséggé 1571-ben vált csak Erdély, Báthory Istvánnak fejedelemmé választásával s akkor a török szultánnal kötött szerződés alapján török fennhatóság alá került. Külön fejedelemség volt 1571-től 1690-ig, amikor I. Lipót a magyar szent korona jogán visszacsatolja. Az 1691-i Lipót-féle diploma biztosítja az erdélyiek jogait, szabadságait, kijelentvén, hogy „Erdély visszatér a szent koronához, melytől az irigy sors és egyesek vakmerősége elszakította”. Erdély azonban ennek ellenére nem csatoltatott tényleg vissza Magyarországhoz, hanem tartományi önállóságra tett szert. Volt külön erdélyi országgyűlése egy kamarával, továbbá erdélyi kormányzók, élén a kormányzóval (gubernator), a központi főkormányzati hatóság pedig a Bécsben felállított erdélyi udvari kancellária volt. Erdély külön törvényei az erdélyi törvénytárban vannak összegyűjtve, három részben: *Approbatae Constitutiones*, *Compilatae Constitutiones*, *Articuli Novellares*.⁷

Külön fogadja el Erdély 1722-ben és cikkelyezi be 1744-ben az osztrák *pragmatica sancti*ót s csak az 1791: VI. t. c. mondja ki, hogy Erdély a magyar korona része és így a magyar örökösödési törvények alatt áll. Mária Terézia is elismeri, hogy Erdély a magyar korona jogát bírja, viszont ugyancsak Mária Terézia ezzel ellentétben Erdélyt „nagyfejedelemség” címmel ruházza fel.

1848-ig, az unió kimondásáig, Erdély három kiváltságos nemzetből: magyar, székely és szász nemzetből állott, külön

területtel. Továbbá négy törvényesen bevett vallása volt, (római katolikus, helvét-protestáns, ágostai-protestáns, és unitárius). Királyi hivatalra csak a három nemzethez és a bevett vallásokhoz tartozók alkalmaztattak és csak ezeknek voltak politikai s teljes polgári jogaik.

A magyar országgyűlés többszöri sürgetése után az 1848. évi pozsonyi VII. és az ugyanazon évi kolozsvári I. törvénycikkek mondják csak ki az uniót; ezzel a három nemzet és a négy bevett vallás kiváltságos helyzete is megszűnt.

Az 1848-i szabadságharcot követő abszolút uralom alatt Erdély külön koronaország (Kronland) lett. Az uniót újból kimondja s részletesen szabályozza az 1868: XLIII. t. c.

A szász nemzeti egyetem, mint a szászok összességének politikai testülete fennmaradt, de bírói hatósága megszűnt. Majd az 1876: XII. és XIII. t. cikkek a szász egyetemet ilyen minőségében eltörölték, csak mint közművelődési szervezet hagyták meg, tudniillik a szász területen lakók alapítványait kezelő testületet. Kimondta továbbá az 1868: XLIII. t. c., hogy a királynak, mint Erdély nagyfejedelmének és a székelyek ispánjának ezen címéből Magyarország és Erdély egységének hátrányára következtetés nem vonható.

A P A R T I U M

Partiumon az Erdély önállósága idején törvényellenesen oda-csatolt magyarországi megyéket értették: Kraszna, Középszolnok, és Zaránd megyéket, valamint Kővár vidékét. A Partium elnevezés az erdélyi fejedelmek címéből eredt, akik „*Princes Transsylvaniae et partium Hungariae Dominus*”-nak nevezték magukat.

A magyar országgyűlés többször sürgette a visszacsatolást, de ez csak 1848-ban történt meg (1848: VI. t. c.) illetőleg az abszolút korszak után 1861-ben.

A TEMESI BÁNSÁG ÉS SZERB VAJDASÁG

A temesi bánóság III. Károly idején keletkezett. (1710) Temes, Torontál és Krassószörény vármegyék területét a töröktől visszanyervén (1718. évi passarovici béke), e területrészt nem

csatolta vissza Magyarországhoz, hanem temesi bánóság néven a bécsi haditanácsnak rendelte alá, tizenegy katonailag igazgatott vidékre osztván fel. Mária Terézia nyolc vidéket kivett a katonai igazgatás alól, vagyis e részt polgárosította, de a bécsi kamara fennhatósága alá helyezte, a három vidékből pedig a bánósági katonai határőrvidék alakítottatott.

Az országgyűlés többszöri felszólalására csak 1779-ben történt a visszakebelezése a nyolc vidéknek. Az 1848 utáni abszolút uralom újból elszakította és pedig Bács-Bodrog megye és Szerém megye rumai és illoki járásaival együtt a „szerb vajdaság és temesi bánóság” név alatt külön koronaországot alakított belőle. (1849. november 18-i császári nyílt parancs). Ez az állapot 1860-ban szünt meg.

A KATONAI HATÁRŐRVIDÉK

A török elleni védekezésre a mohácsi vész után királyi rendelkezésekkel az ország déli végeiből katonai igazgatás alatt ún. katonai határőrvidéket alkottak. Ez a szervezés alkotmányellenesen történt, de a területek polgárosítása, vagyis a rendes polgári kormányzat alá helyezése az országgyűlés többszöri sürgetésére csak 1873-ban és 1882-ben következett be.

Ilyen határőrvidéki szervezet több helyütt volt. Megkülönböztették a károlyvárosi és a varasdi végvidéket s az ezekből alkotott horvát-szlavón határőrvidéket, a szerémi határőrvidéket s a fentebb tárgyalt temesi bánóság nem polgárosított részéből (három vidék) alkotott bánósági határőrvidéket, végül az erdélyi határőrvidéket.

Mint említettük, a katonai határőrvidék végső fokon a bécsi haditanács kormányzása alatt katonai szervezetű volt. Ezredekre és századokra oszlott. Szervezeteinek alapja a házközösségi intézménye volt. Az egyes családok közös tulajdonul katonai hűbérképpen s örökösödési joggal ingatlanokat kaptak.

HÜBÉRES ORSZÁGOK

A mohácsi vész előtti időben több ország hűbéres viszonyban a magyar király fennhatósága alá került. Különállásukat

megtartották, de évi adót fizettek, fejedelmeiket a magyar király megerősítette s háború esetén katonai segítséget tartoztak adni.

A magyar király főkegyúri jogánál fogva az ezen országokban felállított római katolikus püspökségekre püspököket is kinevezett, éppúgy, mint Magyarország területén. Ilyen hűbéres országok voltak Ráma (Bosznia), Szerbia, Bulgária, Kumania (Románia), Halicsország (Galicia), és Lodomeria (Galicia északi részén).

Egyes hűbéres országokban, nagyobb városok körül a magyar király bánóságokat szervezett bánokkal (végvidéki kapitányok) az élen. Ezek a bánósági területek közvetlen magyar uralom alatt állottak s egyes bánok az ország zászlósai közé is tartoztak.

Ilyen bánóságok voltak: a macsói bánóság (Szerbiában), a szörényi bánóság, bolgár bánóság. Ezekkel a bánóságokkal nem tévesztendő össze az előbbieken már ismertetett temesi bánóság. S megint másféle jellegű méltóság volt a horvát-szlavón bán, akiről később még szólunk.

A mohácsi vész után ezek a hűbéres országok török uralom alá jutottak, 1878-ban pedig a magyar állam az ottani nemzeti államok önállóságát elismerte, (berlini szerződés, 1879: VIII. t.c.) Történeti (virtualis) jogigényét azonban ezekre az országterületekre fenntartotta. Erre vonatkozik a királyi hitlevél 3. pontja is, mely szerint az ország mindazon részei, melyek ezután vissza fognak szereztetni, az országhoz visszacsatolandók. E történeti ősi jogigény fenntartásának szándékát bizonyítja továbbá, hogy a hűbéres országok nevei a magyar király címerében szintén előfordulnak.⁸ A hűbéres országok címereit és zászlóit a koronázáskor a király előtt viszik.

Midőn 1908-ban az addig csak megszállott Boszniát annektáltuk, a király ezt valójában a szent korona jogán a Bosznia és a magyar királyok közti kötelékre való hivatkozással tette.⁹ Galicia és Lodomeria is a szent korona jogán jutott Mária Terézia birtokába Lengyelország felosztásakor (1772), de azokat ennek ellenére osztrák tartományaihoz csatolta.¹⁰

F I U M E

Fiume területét még Kálmán király hódította meg a régi Horvátország és Dalmácia meghódításával egyidőben. A XIV. század végén osztrák uralom alá jutott. Csak Mária Terézia csatolja vissza 1766-ban Magyarországhoz. Kormányzója, Szörény megye főispánja lett s Horvátországgal is némi kapcsolatba került, amennyiben peres ügyekben a báni táblát, közigazgatási ügyekben pedig a horvát helytartótanácsot állapította meg fellebbezési fórumul az említett rendelet. Ezt a horvát kapcsolatot Mária Terézia 1779-ben kiadott újabb adománylevelében megszünteti, Fiumét ősi joron Magyarországhoz visszacsatolja, mint Magyarország szent koronájához csatolt külön testet. (Separatum corpus sacrae regni coronae adnexum).

Az 1807: IV. t. c. aztán Mária Terézia adományát törvénybe iktatja s a fiumei kormányzónak a főrendiházban, Fiume város követének pedig az alsó táblán tagsági jogot biztosít. Napoleon idejében néhány évre francia uralom alá kerül. Az 1848: XXVII. t. c. szabad területnek, törvényhatóságnak nyilvánítja. Az abszolút uralom Horvátországba bekebelezi.

Az 1868: XXX. t. c. is elismeri, hogy Fiume városa és kerülete a magyar szent koronához csatolt külön test, kimondván, hogy autonómiájára nézve Magyarország országgyűlése, Horvát-Szlavónia-Dalmátországok országgyűlése és Fiume városa között küldöttségi tárgyalás útján közös megállapodást kell létesíteni.

Ez a hármas küldöttség (recognicolaris deputációk) azonban, főleg a horvátok álláspontja miatt, nem jutott megegyezésre s így abban állapodtak meg, hogy ebben az ügyben ideiglenesen a magyar kormány intézkedjék. Erre a magyar kormány előterjesztésére az 1870. július 28-án kelt királyi rendelet Fiume szervezetét és jogállását szabályozta. Ez az u. n. fiumei provizórium, mely — kifejezett rendelkezése szerint — csak az említett három tényező hozzájárulásával változtatható meg.

A fiumei provizórium szerint a magyar törvényhozás Fiume is kiterjed. Fiume élén a fiumei kormányzó áll, akit a király a magyar miniszterelnök ellenjegyzésével nevez ki. Címe: fiumei és magyar-horvát tengerparti kormányzó, mert e tengerparton kereskedelmi és tengerészeti ügyekben hatósági joga van. Ugyan-

csak az idézett királyi rendelet szerint Fiume belső, autonóm közigazgatási szervezetét és hatáskörét a képviselőtestület közreműködése mellett a kormányzó által készített s a belügyminiszter által jóváhagyott statutum állapítja meg. (Jóváhagyva 1872. április 27-én, 1589. szám alatt). Ez a statutum is csak a képviselőtestület közreműködésével módosítható. A képviselőtestület elnöke a polgármester (podesta) s a végrehajtószerve a városi tanács.

A kormányzói tanács a kormányzó mellett működött s nagyjában a közigazgatási bizottság hatáskörében járt el. (1901: IX. t. c.) Fiume városa a kormánnyal a kormányzó útján érintkezett s hivatalos nyelve az olasz volt. Az igazságszolgáltatásra külön királyi törvényszék volt. Fiumében s onnan a budapesti királyi ítélőtáblához, harmadfokon pedig a királyi Curiához ment a fellebbezés. Fiume városának és kerületének a fentiekhez képest különleges törvényhatósági jogállása volt.

A MAGYAR-HORVÁT TENGERPART

Fiume mellett a tengerpartnak Horvát-Szlavonország területéhez tartozó, de tengerészeti szempontból ez országok hatósági alól kivett s magyar hatóságnak alávetett része volt. Innen a neve is: magyar-horvát tengerpart. Eredetileg ez a terület Dalmáciához tartozott.

D A I M Á C I A

Kálmán király foglalta el Velencétől, Horvátország meghódításával egyidőben, s Magyarországhoz csatolta (1105). A XV. században Velence birtokába került. Mikor Napoleon idejében a velencei köztársaság megszűnt Dalmácia kijelentette, hogy Magyarországhoz való viszonyát felújítani kívánja. I. Ferenc ezen az alapon kapta vissza, de jogellenesen nem csatolta Magyarországhoz, hanem osztrák uralom alá helyezte s ténylegesen a trianoni békeszerződésig Ausztria egyik tartományát alkotta.

A magyar jog álláspontjának felel meg a címe is: Horvát-Szlavón-Dalmátországok s a horvát bán címe is: Horvát-Szlavón-

Dalmát országok bánja. Az első századokban ugyanis e három ország a horvát bán kormányzata alatt állott s Magyarország I. Ferenc óta is a Horvát-Szlavónországhoz való csatolás által követelte a magyar koronához való visszakapcsolását. Mint említettük, Dalmácia tényleg Horvát-Szlavónországhoz, s ezáltal Magyarországhoz nem csatoltatott ugyan vissza s Ausztria külön tartománya maradt, de mivel Magyarország arról Ausztriával szemben le nem mondott s jogi igényét arra fenntartotta, e három országot mint társországot, együtt szokták nevezni.

HORVÁT—SZLAVÓN—(DALMÁT) ORSZÁG

Ez ország elnevezésében az idők folyamán bizonyos eltolódás történt. Eredetileg Horvátország (a régi Horvátország) az a terület volt, mely a Száva és az Unna folyókon túl terült el s hozzátartozott Bosznia és Dalmácia egy (határos) része is. Kálmán király hódította meg (1105) és csatolta a magyar államhoz.

Ez az ország ősi zsupánsági szervezete s különleges jogrendje azonban megmaradt, tartományi statutum alkotási jogával együtt. A horvát rendek a magyar országgyűlésen kollektíve képviseltették magukat s a magyar törvényhozás egyébként, az autonóm jogkör érintetlenül hagyásával, rájuk is kiterjedt. A magyar király főkormányzati szerve a horvát bán volt. Ezt a régi Horvátországot a mohácsi vész idejében a török elfoglalta. Lakosai a török pusztításai előtt fölfelé, a Száván túlra, a szomszédos szlavón területre (a mai Zágráb, Varasd és Kőrös-Belovár megyék) húzódtak.¹¹ Ez a régi Szlavónia a honfoglalástól kezdve a magyar államhoz tartozott, annak kiegészítő része volt, magyar megyerendszerrel. Élén a szlavón bán, később a horvát bán állott.

Az előbb említett névesere, helyesebben névátolódás mármost úgy következett be, hogy mikor a horvátok a régi Horvátországból a török elől menekülve tömegesen a régi Szlavóniába menekültek s ott letelepedtek, új otthonukat Horvátországnak (új Horvátországnak) kezdték nevezni s ez az elnevezés a nagyszámú horvát lakosságról meg is maradt s a régi Szlavónia közigazgatási jogrendje is a horvát jogrendhez idomult. A Szlavóniából ilyképp kiszorított lakosság jórésze pedig a Dráva és Száva közének ke-

leti részébe, a Dráván túli magyar megyékbe (Szerém, Verőce, Pozsega és Valkó) vonult s ettől kezdve ezen a területrészen viszont a Szlavónia (új Szlavónia) elnevezés maradt.

Az 1848-as szabadságharcot követő abszolút uralom alatt Horvátországból Ausztria osztrák koronatarományt alakított. Az alkotmány helyreállítása után a horvát viszony rendezését a magyar országgyűlés és Horvát-Szlavónország országgyűlési egyezségi alapon kísérelték meg és pedig olyképp, hogy Magyarország a társországoknak a feltételek megjelölésében úgyszólván teljesen szabadkezet engedett. A két országgyűlés mindegyike országos (regnikolaris) bizottságot küldött ki s ezek tárgyalásainak eredménye alapján a két országgyűlés által közös egyetértéssel megállapított egyezmény szövegét törvényjavaslat alakjában a magyar országgyűlés elfogadta és az királyi szentesítés után, mint Magyarország és társországainak közös alaptörvénye, kihirdetett. A magyar törvénytárban mint 1868: XXX., a horvát törvénytárban, mint 1868: I. t. c.

Az egyezmény az egyezkedő országok külön törvényhozásának tárgya nem lehet s változtatás rajta csak ugyanolyan módon tehető, amint az létrejött. Az 1868: XXX. t. c. alaprendelkezése, hogy Magyarország és a társországok egyazon államközösséget, vagyis egy államot képeznek, a magyar államot. E törvény értelmében egy az államhatár. Magyarország és Horvát-Szlavónország között államhatár nincsen. Egy az állampolgárság. Külön horvát állampolgárság nincs csak horvát (tartományi) illetőség; ti. a horvát-szlavónországi területhez fekvő valamely községhez tartozás révén horvát-szlavónországi illetőség. Ehhez az illetőséghez aztán jogkövetkezmények is fűződnek, mint a pusztai községi illetőséggel járó szegényeltartási és lakhatási jog, illetve kötelezettség.

Egységes a nemesség. Egységes az állami főhatalom. Nevezetesen egységes a király személye mind fizikai, mind közjogi minőségben. (Ausztriához való viszonyukban csak az államfő fizikai személye volt ugyanaz a két államban, de kétféle közjogi minősége volt.) Egy és ugyanaz a koronázás. Vagyis a magyar koronázás érvényes a szent korona összes országaiban, így Horvátországnak is. Egységes a hitlevél és a koronázási eskü.

Egységes (közös) a törvényhozás azokban az ügyekben, amelyek ilyenekül vannak elismerve s a horvát autonómia körébe

nem utaltattak. A társországek a magyar képviselőházba 40, a főrendi házba 3 tagot küldenek; a horvát országgyűlés választja őket tagjai közül. Ha a horvát országgyűlést időközben feloszlatják, e kiküldöttek mindaddig tagjai maradnak a magyar országgyűlésnek, míg az új horvát országgyűlés új képviselőket nem választ. A horvát képviselők a magyar országgyűlésen felszólalásaikban a horvát nyelvet is használhatják, de csak olyan ügyek tárgyalásában vehetnek részt, amelyeket az 1868: XXX. t. c. közös, egységes állami ügyeknek ismer el. A horvát országgyűlés által a főrendiházba küldött három képviselőn kívül tagjai még a főrendiháznak a horvát bán, mint Magyarország harmadik nagyzászlósa, a társországek megyéspüspökei, az auraniai perjel (zágrábi nagyprépost), nemkülönbén a társországek területén illetékes főnemesek, ha egyébként a főrendiházról szóló törvényben megállapított feltételeknek megfelelnek. Ezek mint magyar főrendek szerepelnek s ezért minden ügy tárgyalásában résztvehettek s a horvát nyelven való felszólalás joga meg nem illette őket. A társországekre is érvényes törvényeket a magyar király horvát eredeti példányában is kiadja s a horvát országgyűlésnek megküldi. Ezt téteti aztán közzé a horvát törvénytárban, de e törvény hatálya — ha maga a törvény más időpontot nem állapít meg — a magyar törvénytárban való kihirdetést követő 15. napon kezdődik.

Egységes a végrehajtó hatalom is az egységes, közös ügyekben. E hatalmat a magyar király a szent korona országainak egész területére a m. kir. kormány útján gyakorolja. A magyar kormánynak egyik tagja volt a horvát-szlavón-dalmát tárcanélküli miniszter. Az volt a hivatása, hogy ügyeljen a horvát autonómia sértetlenségére, másrészt ellenőrizze a horvát autonóm kormányzatot. A horvát autonóm kormányzat élén álló s a király által kinevezett bán őfelségéhez a horvát miniszter útján küldte fölterjesztéseit s a királyi elhatározások is a horvát miniszter közvetítésével kerültek a bánhoz. Ilyképpen a Horvátországot érdeklő királyi rendelkezéseket a horvát miniszter és a horvát bán is ellenjegyezte. A törvény szerint egységes, közös ügyek pedig a következők, megjegyezvén, hogy különbséget kell tenni aszerint, amint a törvényhozás is és a végrehajtás is, vagy csak a törvényhozás egységes (közös).

Egységes volt a törvényhozás és a végrehajtás tekintetében: a m. kir. udvartartás, a külügy, a hadügy (a horvátországi honvédezekben horvát volt a vezényleti nyelv) az adóügy, a vám és a kereskedelem ügye, a valutaügy, a vasút, a posta, a távíró, a hajózás ügye, továbbá a tengerészeti jog szerint az igazságügy. Egységes volt a törvényhozás, de autonóm a végrehajtás: az ipari, az egyesületi, az útlevel, az állampolgárság ügyében. A horvát autonómia az önrendelkezést jelenti a szabályalkotás és a végrehajtás terén és pedig a belügyek, a vallás és közoktatásügy és az igazságügy tekintetében. A szabályalkotást az 1868: XXX. t. c. értelmében Horvát-Szlavónország egészére a horvát országgyűlés gyakorolja a magyar királlyal a horvát autonóm törvények formájában. Horvátországnak tehát a törvényalkotás terén nincsen állami önállósága, vagyis külön államisága, mert a törvényalkotásnak csak egyik szerve autonóm, a másik szerve a magyar állam feje, a koronás magyar király. A horvát politikai nemzet csak annyit jelentett, hogy ebben a tartományban illetékes (illetőségű) egyének politikailag részben külön vannak szervezve a magyar államon belül. Ha úgy tetszik, külön politikai egységet alkotnak, de nem külön államot.¹² Az 1868: XXX. t. c.-ben foglalt egyezmény semmi esetre sem nemzetközi jellegű szerződés, hanem legfölbjebb az un. államalkotó belső szerződések kategóriájába tartozik. Ilyen volt a viszony például Magyarország és Ausztria között a *pragmatica sanctio* és az 1867: XII. t. c. alapján. A külön államiság kérdése azon a megkülönböztetésen fordul meg, mely szerint vannak államszövetségek és szövetséges államok. Az állami alakulatok közötti viszony tekintetében valóban ez az alapfelosztás.¹³

AZ EZERÉVES MAGYAR ÁLLAM JELVÉNYEI: ZÁSZLÓ, CÍMER

1945 előtt, Magyarország színei, amelyek a zászlón vannak hosszában, vagyis egymás alatt vízszintesen alkalmaztatnak: a piros, fehér, és zöld színek. Ezek a nemzeti színek az állam címérében előforduló színeknek felelnek meg. Magyarország ősi címere, az un. „kis címer”, a következő képet mutatja: függőleges

vonallal két részre osztott pajzs, ennek jobboldalán, (a nézőre nézve baloldalon) nyolc vörös és fehérszínű csík (pólya), a baloldalon pedig vörös mezőben hármás zöld halom, amelynek középső, nyílt aranykoronás részéből kettős kereszt emelkedik ki.¹⁴ A pajzs felett a magyar szent korona látható, a pajzsot jobbról, balról vagy angyalok tartják, vagy zöld ágdísz veszi körül. A koronán elgörbült kereszt. A nemzetiszínű zászlónak és a most körülírt címernek ünnepélyes alkalmakkor való használatát az 1848: XXI. t. c. kötelezőnek előírja; erről szól még az 1898. évi 4642/B. M. sz. miniszteri rendelet. Az ősi kis címeren kívül a szent korona országainak volt egy közép (egyesített) címere is. A középpajzson Magyarország kis címere, amelyet Horvát-Szlavón-Dalmátország, Erdély, Bosznia és Hercegovina, valamint Fiume címere vesz körül.¹⁵

Az ebben a fejezetben foglaltakat azért tártam ily részletességgel az olvasó elé, hogy valójában mielőtt a további anyagra térnénk, teljességével tiszta képet kapjon az olvasó arról, hogy tulajdonképpen nemcsak négyzetkilométereket és lakosságot raboltak el tőlünk, hanem évezredre visszanyúló vérről és karddal, magyar vérről és karddal megszerzett történelmi jogainktól fosztottak meg bennünket 1920-ban Trianonban, majd 1947-ben Párizsban. Továbbá rámutat ez a fejezet arra a megdönthetetlen történelmi tényre, mely megvilágítja viszonyunkat az itt felsorolt népekhez. Vagyis amikor azt mondják rólunk, hogy ezer esztendőn át „elnyomtuk” ezeket a magyar szent korona szerves részeit képező nemzetiségeket, akkor ily hosszú „elnyomás” után ezek a népek, képesek voltak saját anyanyelvükön, saját jellegzetes kultúrájukkal, 1920-ban államalkotó elemekké válni a mesterségesen összetákolt utódállamokban.

Maga ez a fejezet bebizonyítja, hogy nemzetiségi politikánk a történelemben példanélkül álló humánus politika volt. Magyar szempontokat figyelembe véve *nemzeti öngyilkosság volt*. Úgyis mondhatnám, hogy Trianon és Párizs előkészítését mi magunk végeztük el, legalábbis őszintén bevallhatjuk, hogy arra mégsem számítottunk, hogy azok akik nálunk menedéket kaptak, humánus törvényeink védelmében szaporodtak, gyarapodtak, éltek a maguk életét, akkor éppen ezek a népek lesznek azok, akik nemzeti sírunkat megássák.

JEGYZETEK AZ ELSŐ FEJEZETHEZ

1. *Magyarország Közjoga, írta: Dr. Tomcsányi Móric, a budapesti kir. magy. Pázmány Péter Tudományegyetemen a magyar közjog és közigazgatási jog ny. r. tanára, a M. Tud. Akadémia és a Felsőház tagja. (Kir. Magy. Egyetemi Nyomda 1932).*
2. *A magyar állam tulajdonában lévő vagyontárgyak (értékek) általában többfélék. Ilyenek: az államkincstári ingatlanok (uradalmak); az államkincstár ingó vagyontárgyai; a közigazgatásjogi alapon általános közhasználatra rendelt állami ingatlanok (közutak, középületek); a szintén állami tulajdonú, de speciális közjogi használatra rendelt vagyontárgyak; ilyen pl. az udvartartás közjogi intézményének céljára szolgáló, illetőleg a királynak, mint államfőnek, közvetlen használatára rendelt ingatlanok, aminő pl. a budai királyi palota, továbbá az ugyanilyen rendeltetésű s koronajószág elnevezés alatt ismert és a szent korona nevére telekkönyvezett gödöllői uradalom. Az udvari vagyon is állami vagyon; a királyi udvar nem külön jogi személy; az udvar nem a tulajdonost, hanem csupán az államvagyon rendeltetését jelzi. (Lásd Egyed István: Udvartartás és udvari vagyon c. műve.)*
Az állami értékek közé számíthatók továbbá a különböző eszmei javak (állami monopóliumok). Az állam ingó vagyonához, mégpedig közjogi vonatkozású vagyonához tartoznak a közjogi alapon befolyt állami jövedelmek (pl. adók). Az államkincstár fiskális, magánvagyon mellett az államnak egyéb, közjogi vonatkozású vagyontárgyait (értékeit) összefoglalóan: állami közvagyonnak lehet nevezni. Megjegyezzük végül, hogy állami ingatlant általában csak törvényhozási úton lehet elidegeníteni (1879: XX. t. c. 35 §, 1925. IX. t. c. 8 §). Természetesen ez mind az 1945 előtti állapotokra vonatkozik.
3. *All ez az állam területén tartózkodó külföldiekre is, akik nem tagjai (honpolgárai) az államnak. Kivételt csak a nemzetközi jog értelmében területenkívüliséget (exterritorialitás) élvezők képeznek, akik az állam területi felségjoga alól. bi-*

zonyos szempontból, ki vannak véve. (ezt sem az oroszok sem Rákosiék nem tartották tiszteletben Magyarországon a negyvenes években, l. Roul Wallenberg svéd diplomata és mások esetét. (Pl. Nagy Imre és társai 1956.)

4. 1945 után ezt használták fel az államosítások jogi alapjául és még a magánlakóházakat is államosították. Vagyis tulajdonjoggal egyedül az állam bírta.
5. Ámbár az ország szó nem szabatos jogi megjelölés és fogalom. A nyelvhasználat a külön államot nem alkotó tartományi közületeket is gyakran az ország megjelöléssel illeti, így volt ez például Horvát-Szlavón-Dalmátországot illetően is.
6. Ez a kitétel szöges ellentétben van mindkét törvénycikkkel, melyek a trianoni majd a párizsi békeszerződéseket ratifikálták. Vagyis ez azt jelenti gyakorlatilag, hogy lemondani semmiről nem lehet, az egyedül a szent korona joga lenne. A szent korona, igényeiről azonban soha nem mond le. Éppen ezért teljesen nélkülöz minden jogi alapot a kommunista kormányok azon kijelentése, mely szerint: Magyarországnak területi követelése nincsenek. Helyesebben meghatározva, a „Magyar Népköztársaságnak területi követelése nincsenek.” A szent korona még ma is, 1975-ben amerikai őrizetben van, így a szent korona nevében egyetlen kommunista hatalom, a szent korona jogairól le nem mondhat. Figyelmeztetőül szolgál ez a kitétel azon emigráns körök felé is, akik az országcsönkítés tényét emigrációs éveik alatt agyonhallgatták, akik hajlandók lennének mindenről lemondani, csak hogy a Nyugat előtt valahogy magukat elfogadtassák. Lemondanunk semmiről nem lehet, nem szabad, mert jogi alapunk sincs erre!
7. Azzal, hogy Erdélynek külön országgyűlése volt, nem vált még külön állammá, hanem jogilag a magyar államon belül csupán tartományi önállósághoz jutott. Nem vált állammá azért, mert az államsfői szerv Erdélyben is a magyar király volt. Horvátországnak is volt országgyűlése s mégsem volt állam, hanem csak tartományi autonómiával felruházott s a magyar szent koronához tartozó közület.
8. A sokat vitatott 1940-es délvidéki bevonulásunk teljes jogos-

ságát támasztja alá ez a kitétel. Azt még eddig nem írták meg sehol (kivéve: Justice for Hungary 1920—1970, 170. oldal), hogy a magyarok a II napos német—jugoszláv háború elején be nem avatkoztak. Jugoszlávia szétesése után vonultak a magyar csapatok a Bácskába. Történelmi jogaink alapján bevonulhattunk volna Nándorfehérvárba (Belgrád) is, ha a trianoni békeszerződést érvénytelennek jelentettük volna ki.

9. A nyugati történészek és a köztudat azt tartják, hogy az első világháború kirobbanását ez a boszniai annexió váltotta ki. A valóság az, hogy az osztrák császár, aki szerencsétlenségünkre, (mellékesen) még magyar király is volt, magyar történelmi jogokra hivatkozva, a szent korona jogaival takarózva akarta növelni birodalmát és befolyását, ami nem sikerült. A veszített háború után tulajdonképpen a magyar szent koronát, azaz Magyarországot mondták ki éppen ezen az alapon „háborús bűnösnek” és erőszakolták ránk a trianoni békeszerződést. Ausztria még Nyugat-Magyarország (Burgenland) egy részét is megkapta, holott ez egyáltalán nem illette meg. Sajnos, sem a trianoni békeszerződés idején, sem azután, a mai napig még nem lett felrázva a nyugati közvélemény erről az óriási trianoni tévedésről a fentiek alapján.
10. Sajnos de a Habsburgok a szent korona jogaira hivatkozva is terjeszkedtek. A bekebelezett területek, mint osztrák tartományok gyarapították a Habsburgokat. A nyugati közvélemény előtt a magyar történelmi jogokra hivatkozva legalizálták magukat a Habsburgok. Mivel mi, azaz magyar történelmi jogok szolgáltatták az alapot, így a gyűlölet ellenünk, magyarok ellen fordult, illetve irányult. Diplomáciai körökben a magyar szent korona jogai szerepeltek, így azonosítottak bennünket az osztrákokkal is. Úgy is neveztek bennünket, hogy „osztrák-magyarok”. Azt a szomorú helyzetünket, amely az 1867-es kiegyezés után volt, politikai rövidlátásukban nem vették fontolóra, ez valahogy a háttérbe szorult és elfelejtették az 1848-as szabadságharcunk ellenére is. Nyugati diplomáciai körökben sajnos, nem ismertettük kellőképpen valóságos helyzetünket és 1848 érveit lassan, az

idők múlásával a nemzetközi politikai és diplomácia terén elhalványultak. Ha kissé körülnézünk ma a diplomácia berkeiben, helyzetünk teljesen azonos. A nyugati sajtó minden megnyilvánulásában úgy nyilatkozik rólunk, mint a „kommunista Magyarország” a „szovjet-csatlós Magyarország” 1956-os szabadságharcunk ellenére is. Vagyis a sajtóban a tények úgy vannak tálalva mintha mi magyarok a saját jószántunkból lettünk volna „szovjet csatlósok” nem pedig a Nyugat jóváhagyásával, orosz erőszak következtében. Nagyon könnyen előfordulhat, hogy egy esetleges újrarendezés során, újból „háborús bűnösnek” jog bélyegezni bennünket a Nyugat, mert „szovjet-csatlósok” voltunk. Ezt elkerülendő, állandó jellegű idegennyelvű felvilágosító munkát kellene folytatnunk nyugaton (lásd a Hungarian Turul Society kiadásában megjelenő CRUSADER, JUSTICE FOR HUNGARY c. kiadványt). Ami a szent koronát illeti, nem lenne meglepetés a szovjet diplomácia részéről, hogy a szent korona jogán győzné meg a Nyugatot a Balkánra, elsősorban Jugoszláviára tartott „jogos” igényéről. Valószínű ez áll a Magyar Népköztársaság szívós, a szent korona visszaadását sürgető követelése mögött.

11. A régi Horvátország csak Bosznia-Hercegovinának Magyarország és Ausztria részéről való megszállása (1878), majd annektálása (1908) által került vissza a szent koronához. Bosznia és Hercegovina, régi nevén Ráma, Dalmácia és a régi Horvátország közé beékelve a középkorban Magyarország hűbéres országa volt, majd török uralom alá került. 1878-ban (berlini szerződés) Ausztria és Magyarország megszállta, de a török szultán névleges szuverénitása megmaradt. 1908-ban pedig a király, tekintettel azokra az ősi kötelezettségekre, melyek dicső elődeit a magyar trónon ezekhez az országokhoz fűzték, szuverén jogait Boszniára és Hercegovinára kiterjesztette. Ekkor szabadult fel a török uralom alól a szorosán vett régi Boszniával (Ráma) együtt a régi Horvátország területe is, nemkülönben egy-két régi magyar végvári terület (például az ozorai bánóság) s ez az országrész az ottani lakosokról együttesen a Bosznia-Hercegovina nevet kapta.

Bosznia-Hercegovinának Magyarországhoz és Ausztriához való viszonya azonban véglegesen az annexió után nem rendeztetett. A magyar korona ősi jogán kétségkívül Magyarországhoz kellett volna e tartományt csatolni, de ez nem történt meg, hanem ideiglenesen továbbra is a közös pénzügyminisztérium kormányzása alatt maradt, úgyhogy e területen a két állam szuverénitása együttesen érvényesült, de a terület egyik állam alkotórészévé sem vált s polgárai sem magyar, sem osztrák honpolgárok nem voltak, hanem csak tartományi illetőségük volt. Lásd: Királyfi Árpád: A bosnyák tartományi illetőség c. művét.

12. Lásd: Kmetty Károly: A magyar közjog tankönyve, ugyancsak Molnár Kálmán: Magyar közjog, valamint Balogh Arthur: A magyar államjog alaptanai és Nagy Ernő: Magyarország közjoga c. műveket.
13. Lásd: Concha Győző: Politika c. művét.
14. A néphit szerint a fehér pólyák (csíkok, szalagok) az ország négy folyamát (Duna, Tisza, Dráva, Száva) jelzik, a vörös mezőnek hármás dombja pedig az ország három főhegységét (Tátra, Fátka, Mátra) jelképezi.
15. A címereknek hivatalos, pontos leírását az 1915. évi 3970. M. E. számú rendelet tartalmazza, mely az 1915. évi október 10-én kelt királyi elhatározás végrehajtásaként adatott ki. Ez szól az állampecsétről is. Az egyesített címer használati díjáról az 1923: XXVII. t. c. rendelkezik. Az állami nagy címer pontos szabályozása az 1915. évi rendeletből hiányzik s az későbbre halasztott. Az állampecségeken a közép (egyesített) címer szerepel és pedig ünnepélyesebb okmányokon (pl. nemességadományozó kiváltságlevélen) függő pecsét formájában. A közhatóságok címerhasználatáról külön jogszabályok szólnak. (1848: XXI. t. c.; 1907: XXVII. t. c. 17. §, 3518/1925. B. M. rendelet.)

* * *

Vármegyéinkkel kapcsolatban meg kell jegyeznünk az alábbiakat:

A király és a megyeileg szervezett nemzet, vagyis a vármegyék, ez a két tényező volt a régi alkotmányok két alapszerve

és később, különösen egyes Habsburg királyok (I. Lipót) beolvasztási törekvéseivel szemben, a vármegyék (karok és rendek) voltak a magyar állam önállóságának, alkotmányának oltalmazói és a nemzeti jogfolytonosság védői, fenntartói.

A király és a nemzet összeütközéseinek és az ezen összeütközésekből folyó alkotmányi küzdelmeknek a vármegye volt a valószínű színtere és pedig azért, mert a királyi rendeletek végrehajtója, általános hatáskörénél fogva a vármegye volt és a részéről törvénytelennek tartott királyi rendeletekkel szemben megillette az ellenállás joga is, továbbá, mert politikai hatáskörénél fogva az utasítás követküldési intézmény révén az országgyűlési kérdések is a követeket túlnyomó számban küldő vármegyékben dőltek el. A törvényjavaslatok királyi „propositio” formájában a megyéknek küldettek el, ott tárgyalattak meg és ez alapon adták a vármegyék a kötelező utasítást a vármegyék követeinek. A megyei követek mellett a többi követek: szabad kir. városok, szabad területek, alsó papság, a királyi tábla, kisebbségben voltak.

A vármegyéket az Aranybulla szerint, a fegyveres ellenállás joga is megillette, ezt azonban az 1687: IV. t. c. megszüntette, de még mindig fennmaradt az ún. passzív rezisztencia joga. Az alispán, a megye első választott tisztviselőjévé csak a XVI. században lesz. Károly Róbert idejében alakulnak meg a megyei törvényszékek. A vármegyék alkotmányjogi szerepében 1848 hoz gyökeres változásokat. Jogtörténeti adataink szerint, megyéinket I. István királyunk alapította királyi várszerkezetekből, gazdasági, hadügyi és az akkori viszonyoknak megfelelő igazgatási körzetekből. Akkor még az eredetileg honfoglaló és szállásbirtokaiakon élő nemesek, azaz nemzetségek, a vármegyékhez nem tartoztak. A nemeseknek a kir. vármegyékbe való későbbi beszívódása következtében vált csak e szervezet hosszú, lassú fejlődés eredményeképp, a nemesi közösség önkormányzati közületévé.

Második fejezet

Vajon honnan is eredtek, miből eredtek az Európába költözött magyarsággal kapcsolatos — (jóindulatúlag nézve) téves vagy az alaptalan rossz információk? Az első találatokból, az első kapcsolatokból kialakult benyomásokat írták fel a krónikások, melyekből a kései történetírók, politikusok és minden más egyede „táplálkoztak”. Ezekre az első benyomásokra felépített ún. „történelem” maradt az utókorra, mely minden ellenünk irányuló gyűlölet kútforrása volt. Kétségtelen, hogy közöttünk, a magyarság között is voltak mindig és sajnos sokszor akadtak olyan megalkuvók vagy egyenesen árulók, akik nyugaton azzal igyekeztek maguknak jó hírnevet és „dicsőséget” szerezni, hogy ezeket a koholt és tévhitelen alapuló „borzalmakat” nemhogy megsemmisíteni, cáfolni igyekeztek volna, hanem azokat megerősítették, terjesztették. Sajnos a hivatalos magyar hatalmak sem sok súlyt fektettek a külföldi „propagandára”, így az évszázadok folyamán nyugaton, a tévhitek berögződtek, történelmi „tényekké” váltak. Az országon belül is olyan irányzatok uralkodtak, hogy a magyar az műveletlen, barbár, általában intelligenciájának szintje nem éri el a nyugati átlagot. Évszázadokon, erőnek erejével nevelték belénk azt a tudatot, hogy valójában csakis akkor váltunk emberré, nemzetté, amikor az ún. római kereszténységet felvettük. Illetve „szent” királyaink történelmi „előrelátása” folytán ezt a római kereszténységet és annak „civilizációját” ránk erőszakolták. Mind a mai napig elmaradt az Árpádkor Európájának és az Árpádkor magyarságának, műveltségi viszonyainak a történelmi igaz felmérése és összehasonlítása. Vannak némi magyar utalások erre, de ezt soha nem ismertették¹, mert a lekicsinyítés elméletével ez nem fért össze. Ezen a területen, nyugaton óriási anyag áll rendelkezésre, mely egy jó magyar történész által még felkutatásra és kiadatra vár. Az eddigi, általam felfedezett nyugati adatok alapján is, nyugodt lelkiismerettel állíthatom, hogy ez az átállás, vagyis a római kereszténységre való átállásunk az akkori időkben katasztrófális kulturális visszaeséssel járt. A magyar lelkiségétől teljesen idegen, szolgaságon alapuló hűbéri társadalmi „ideálok”

ránk erőszakolása oly lelki zavart okozott a magyarság gondolkodásában, jellemében, melyeket évszázadokon keresztül sem tudunk mind a mai napig kiheverni. Majdnem tizenegy évszázad után reánk erőszakoltak egy másik irányzatot, vagyis a szovjet „kultúrát”. Ez az átállás is megzavart bennünket és a ma harminc éve ebben a „rendszerben” élő magyar lelkivilágát, érzéseit, gondolkodásmódját megvizsgálva közelebbről, rájövünk, hogy egy teljesen új típusú emberrel van dolgunk, aki bár a saját nyelvünkön szól hozzánk, mégis érezzük rajta, hogy valahol valami különbség van közöttünk. Különösen az újabb generációnál tapasztalhatók ezen felfogásbeli óriási különbségek, melyek sajnos nem ennek az újabb generációnak a javára, de kárára mutatkoznak.² Sajnos itt minden szentimentalizmust ki kell kapcsoljunk és nem az érzéseinket, hanem a valóságos helyzetet kell szemügyre vennünk, s a tapasztalatokat levonnunk. Jóllehet, hogy egyes jámbor és naív lelkekben a felháborodás lesz urrá, de részemről csakis a történelmi tényeket, csakis a valóságot vagyok hajlandó elfogadni még akkor is, ha esetleg az érzések — amelyeken urrá kell, hogy legyünk, mert szentimentális alapon nem tudunk tárgyilagos vizsgálatokat, történelmi vizsgálatokat tartani — erősen különböznenek is.

Az Árpádkori és a közvetlen utána következő korszak „kalandozásait” úgy tanították velünk a harmincas évek tájékán, hogy azok nem voltak mások, mint a magyarnak szilaj jókedvében, harci kedvében, vállalkozó szellemének megnyilvánulási formájaként végrehajtott „csínytevések”. Holott nyugaton erről úgy írnak, hogy például a németek közötti széthúzó állapotokat a magyaroknak köszönhették, akik hol ezeket, hol azokat bujtották fel a másik ellen és megakadályozták a Nagy Károly utáni szétesett németek egységes birodalmának a kialakulását. Maga ez a tény, közelebbről megvizsgálva egy olyan széleskörű és alapos, egész Európára kiterjedő külpolitikának a megnyilvánulását bizonyítja, mely egyáltalán nem magyarázható, egy „intelligenciájában elmaradott”, „barbár” népség kalandokra éhes megnyilvánulásával. Ha a nagyobb méretű kalandozásokat történelmi sorrendben vizsgáljuk, rádöbbenünk, hogy a hadjáratok mindig abba az irányba összpontosultak, ahol valamilyen német tartományi egységnek a kialakulása megkezdődött. Ha valaki veszi azt a fáradságot,

hogy a németek történelmét áttanulmányozza, ráébred a fentiek igazságára, ha figyelemmel kíséri az alábbi adatokat és összehasonlítja azokat:

- 899 a lombardiai hadjárat és a brentai győzelem,
- 902—906 Morvaországi hadjárat,
- 910 a Rajna vidéki hadjárat,
- 912 Frank-földi „kalandozások”,
- 917 Basel elfoglalása,
- 918 Bréma ostroma,
- 925 Hadjárat Dél-Itáliába az Alpokon át,³
- 925 ugyancsak ebben az évben a magyarok kijutnak az Atlanti óceánig!
- 926 St. Gallen-i „kaland”,
- 933 Merseburg-i „vereség” (?)
- 937 Sváb és Frank hadjárat Rheimsig,
- 943 háború a spanyolországi arabokkal (átkeltek a Pirreneusok) ⁴,
- 947 újabb Itália-i hadjárat egészen Otrantóig,
- 951 ismét egy északolaszországi hadjárat,
- 951 ugyancsak hadjárat Rhone és a Loire vidékére,
- 954 háború sváb és lotharingiai szövetségben Burgundia és Belgium ellen,
- 955 árulás következtében az Augsburg-i vereség.

A történelmi hűség kedvéért meg kell említenem itt, hogy Liuprand, Cremona érseke, „Liber de Rebus Gestis Ottonis” (Ottó császár tettei) című krónikájában megemlékezik erről az Augsburg-i csatáról. Mivel ebben a korban élt, így mint „kortárs”, elfogadható lehet a véleménye, különösen akkor, amikor Liuprand Lombard lévén, egyformán gyűlölte Rómát és a németeket, így nem vádolható elfogultsággal Róma és a német oldal javára.

Azt írja Liuprand: „Ottó 955. augusztus 10-én mérte össze erejét a keletről bejövő „hunokkal” (megjegyzendő itt az is, hogy abban az időben azonosítottak bennünket a hunokkal és a krónikákban hol hunokról, hol avarokról, hol meg magyarokról beszélnek, de végeredményben, valójában a magyarok tetteiről van szó). Liuprand írja, „— a hunok száma olyan nagy volt, hogy

az útjukba eső folyók vizét a lovaik szárazra itták és amerre elhaladtak, a városokat a lovaik pataival rúgatták romokká". (Más forrásból kiderül, hogy ez a rettentő nagy létszám a magyar seregekbe sorolt idegeneket is magába foglalta.)

Ebben a csatában — Liuprand írja — „tízezerszám maradtak a csatatéren a német hullák, a hunokét viszont nem számolta meg senki, de veszteségük óriási volt,.. — „Ezzel a csatanyeréssel Ottó császár biztosította a németek keleti vidékeinek a biztonságát, mert a hunok visszafordultak keleti végeikhez..,

Az eddigi történelemismereteink szerint ez az Augsburg-i vereség volt az, amely a magyarság nyugati politikájában erős változásokat hozott és ez a „rettentő” vereség készítette őseinket a kereszténység felvételére, a németekkel való teljes jóviszony kialakítására. Ebben csak az a megdöbbentő, hogy 961-ben, vagyis hat évvel ezután a „rettentő nagy vereség” után, a pápa csak egyetlen katonai erőt lát Európában, mely megtudná szabadítani az általa hat évvel ezelőtt német—római császárrá koronázott Ottó uralmától és azok a hunok, vagyis a magyarság. 961-ben Ottó császár elfogja XII. János pápa két követét és a pápához írt szemrehányó levelében írja; „nem hinnénk a rémhírnek és pletykáknak, ha csak nem látnánk Péter utódjának pecsétjét és saját kezeírását azon a levélen ami a kezünkbe került a két követ által, mely szerint a hunokat kívánja ismét veszünkre felhozni és azokkal szövetségre lépni ellenünk,.. Tehát, ha őseink Augsburg-nál oly „rettentő” vereséget szenvedtek a németektől, igen nagy csoda kellett, hogy történjen ahhoz, hogy hat esztendő leforgása alatt ezt úgy kiheverjék, hogy a pápa csak bennük látja az egyetlen erőt, mely Ottó uralmától megtudná szabadítani. S ugyanakkor ezen vereség ellenére, Ottó császár még mindig retteg, az általa állítólag hat évvel előbb „tönkrevert” hunoktól. Ez a „történelmi fordulópont” ennek következtében igen alapos és részletes tanulmányozást kíván, hogy valójában mi is volt az igazság az Augsburg-i vereség körül?

Ugyanezen időszakok alatt számos keleti hadjáratot is vezettek őseink Bulgáriába, Bizáncba, Görögországba és a Balkán számos más vidékeire.⁵

Itt inkább csakis a nyugati nagyobb szabású „kalandozásokra” akartam kitérni, melyekről a távolságokat mérve azonnal látszik,

hogy azok nem kis portyázó csoportok voltak, hanem komolyan felszerelt hadseregek. De hogy is tudta volna egy kis „rablócsoporthoz” végigverekedni magát az akkor már „művelt és civilizált” Európán, ki egész az Atlanti óceánig, ha nem lett volna egy komolyan szervezett és felszerelt hadsereg, alaposan kitervelt és előre meghatározott katonai feladatokkal, melyek mögött elsősorban politikai célkitűzések voltak.

Miután Európa megismerte fegyvereiket, katonai képességeiket, akkor az Augsburg-i „vereség” hatására változtattak csak ezen a külpolitikán, mely az erőre alapult és tértek át az akkori idők „békés egymás mellett élésének” a politikájára.⁶

Ez az időszak, a „kalandozások kora” volt az, mely a nyugati krónikások által megírt roszhírünket megalapozta, megtartotta évszázadokra és ellenünk a gyűlölet magvait elvetette. De nézzük meg mit ír ezekről az időszakokról, ill. a honfoglaláskori Európáról és a magyarságról Horváth Mihály 1844-ben.⁷

„Midőn a magyarok a Fekete-tenger melléki székeiket 890 táján odahagyván, mostani hazájukban ütötték fel táborukat, akkor már széttagolva volt Nagy Károly roppant birodalma. Az ő nagy szelleme egyikre sem örökölt át utódjai közül; s az általa alakított császárság a verdui szerződés szerint már 843-ban három fő részre osztatott: Német, Francia és Olaszországra. Ezen kívül Európa nevezetesebb tartományai voltak: Angol és Spanyolország, a tót állodalmak, a nemrég ismertetni kezdett Skandinávia és Oroszország. Keleten csak az egy Görög birodalom érdemel említést. Ezek közül a három első és a keleti császárság valának a fő alakok; s azok határozzák meg Európa akkori műveltségének jellemét.

Ezen jellem, általában véve némileg már ezen országok külsején is észlelhető. A magas kősziklákról egekbe nyúló őrtornyok, a most békés, szorgalmas falvakkal rakott, vagy zöldelő szőlőkkel koszorúzott hegyek és dombokon vad magányban emelkedő kolostorok, erősségek, komoly várak; a sík földön mérget párolgó terjedelmes mocsarak, ingoványok, rengeteg erdők, pusztaság a legkiesebb völgyekben s partmellékeken, — ezek általános jellemvonásai ama korszak műveltségének.

Tanúi ezek egy komor elvadult kornak, melyből a nemesebb száműzetett; tanúi a harci zajjal, s a szilaj erőszak, önkény és

anarchia mindennemű nyomoraival megtelt időnek, melyben a hatalmas nem ismert kívánataiban s téteményeiben más vezetőt, mint féktelen önszeretetét, és nem volt egyéb biztosítása aziránt, mihez jogot tartott, mint kardja éle, várának erős falai s hadi szolgálóinak csoportjai; melyben a belharczok nyomora s a szolgaság vasigája a műszorgalmat, kereskedést, tudományokat. — szóval a szorgalom és műveltség minden ágait lehervasztá.

FRANCZIA — NÉMET- ÉS OLASZORSZÁG POLGÁRI ÉS ERKÖLCSI MŰVELTSÉGE

Azon országokban, melyek a nyugati birodalom romjaiból keletkeztek, mindenütt hűbéri rendszerre alapított a polgári alkotmány; s ez volt azon középpont, mely körül forgott az országok minden polgári, erkölcsi állapota. Ezen rendszer terjedelméből, különféle változásaiból, s az országok minden ereibe szétágazó hatásából határozhatni meg leginkább a népek akkori műveltségének fokait. Mert nemcsak az országok politikai állapotjára, törvényeire, intézeteire, hanem még a népek gondolkodásmódjára, erkölcsére sőt vallására is hatalmas volt a hűbéri rendszer befolyása.

— Igazságos ügye pártolását hol találhatta volna föl az elnyomott? Maga a császár is rettegett kormányzóitól. Ő is a feudál arisztokratia bilincsei közé szorult, s hasztalan törekedett új capitularok (törvények) alkotása által a birodalom állapotját javítani: erőtlén kezek tarták a kormányt, s képtelenek előmozdítani a gátokat, melyek nem ritkán éppen azon nagyok vettek erőlködéseinek ellenébe, kik az új törvények alkotásában is vettek részt. Ennek következtében pedig mi egyebet tehetett a szegény szabad, mint lemondani függetlenségéről, mely miatt annyi izetlenségek és sérelmeknek volt kitéve, és személyét vagy magánát a kormányzóknak, vagy valamely egyházi intézetnek s egyéb hatalmasnak pártfogásába, birtokát pedig, mint hűbéri javat, személyes szolgálatokkal és adókkal terheltén vegye vissza. A francziáknál annyira divatba jött ez, hogy közmondásképp hangzott: „nulle terre sans seigneur”. Minek következtében, ha kerülete ha-

tárain szabad földre talált a kormányzó, azt vagy elfoglalta, mint úrtalant, vagy birtokosát annak felajánlására kényszerítette.

— Ezen hűbéri aristocrazia mellett lehetetlen volt a fejedelmeknek kellő hatalomra vergődniök. A tartományi kormányzók, hercegek, grófok, miután tisztségeik örökíthetőkké váltak, teljes hatalommal, a királytól csaknem egészen függetlenül, bírták tartományaikat; minél inkább növekedett pedig ezek hatalma, annál csekélyebb lón a fejedelemé. A nemzeti had széteszlása következtében a fejedelem vasalljainak (vazallusoknak) segédleme nélkül háborút nem viselhetvén, a külbátorságot önereje által nem tarthatta fenn.

— Különösen Németországban, mindamelllett is, hogy a hűbéri rendszer még nem gyökeredett, mint a frankoknál, az is okozta a fejedelmi hatalom gyöngeségét, hogy a király választásában Nagy Károly háza mellőztetett. Mivel itt a különféle nemzetségek — például: szászok, thuringiak, frankok, bajorok, svábok stb. — székeik szerint is elkülönözték, egymás ellen régi gyűlölséggel viseltetének: közülök egyik sem szívesen hódolt a más nemzetségből származott királynak; s azért a szabad birtokok is, kiknek száma itt sokkal nagyobb volt mint a francziáknál, inkább szitottak a saját nemzetségekéből való kormányzókhoz, hercegekhez, grófokhoz, mint a királyhoz. Minek az lett volna bizonyos következménye, hogy a németek ismét annyi kisebb állodalmakra oszolnak, mint mielőtt a frank királyok által egy testté alakítottak, ha őket ezen lépéstől a szomszéd magyartól való félelem nem tiltja el. Azonban néhány királyok, kik szebb fejedelmi tulajdonokat és személyes erőt gazdagsággal párosulva vittek föl a trónra, mint pl. a szász nemzetségből való Henrik és I. Ottó, nemcsak a nemeseket szorították korlátok közé, hanem a külön nemzetségeket is szorosabban egyesítették egymással.⁸

— A nemzetre nézve legártalmasabb s a nagyobb részt boldogságának és műveltségének minden forrásait elnyomó következménye volt a hűbéri rendszernek azon viszony, mely az úri és alsóbb osztály közt létezett. Amaz, mint láttuk, zabolátlan függetlenségre emelkedett; emez pedig, mely a közép vagy tulajdonképpen polgári osztályt alkotta, elnyomatott, szolgaságba dönté-

tett. Ezen középosztály — valamint annak bölcsői is, a városok, a hűbéri rendszerrel semmi módon sem férhet meg; s azért csak ott tengődött az meg, ahol a rendszer súlya kevésbé nehezedett a nemzetre. — A király iránti viseletében féktelenséghez szokván, és főurasági hatalom által korlátok közé nem szoríttatván, súlyos iga alatt tartá a népet. Ezen iga alatt sanyarogtak pedig nemcsak azok, akik eredetileg még szabadság alatt is rabszolgák voltak, hanem mindazok is, akik a hűbérrendszer elfajzása által fosztattak meg szabadságuktól; egyáltalán szolga volt minden, ki az úri osztályhoz nem tartozott. — A menekvésre pedig ezen vas iga alól út sehol sem nyílt: a hűbéri rendszerrel egyaránt járó ököljog és a törvényszékek megvetése vagy kijátszása még reményét is elfojtá a segélynek: a hatalmas úr úgy akarta, s a szegény védtelen jobbágy kénytelen volt nyakát az önkény igája alá hajtani. Az urak féktelen kevélysége és haszonvágya nemcsak polgári, hanem nagyrészt még természeti jogaitól is megfosztá a szerencsétlen jobbágyokat: nagy részök dolog s nem ember gyanánt tekintetett, s mint akármely más állat urának tökéletes tulajdona volt. Mi pedig ezen keblélázító, az emberiség legszentebb jogaiban szilajul gázoló méltatlanságot az utálat legmélyebb fokáig sülyeszté. volt az, hogy ezen emberi jogaitól kivetkezett köznép mindamellett is státust tőn, a nemzet egyik részét képezte; ők eredetileg a nemzet polgárai valának, polgári jogokkal bírók és polgári kötelességeket végzők, de a szabadság száműzése után egy hatalmas osztály által eltiporva, — nyugati páriákká lettenek.

Az úrnak tökéletes hatalma volt jobbágysai s szolgálóinak élete fölött; annak kénye szerint a legcsekélyebb vétekért is kegyetlen büntetés alá vettetének sőt még a gyanú miatt is kintpadra vonatának a boldogtalanok. Megfosztották még az életpárnak szabadon választása jogától is; uraik kénye adta azt nekik, s akkor is nem szentesített házasságban, megáldva egyházi szertartások szerint⁹ hanem csak állati párosulásban nemzették gyermekeiket, a magokéhoz hasonló nyomorúságra jutandókat.

A nemzetnek alacsonyabb és számosabb osztálya is méltatlanul letiportatván, a fejedelem hatalma csaknem egészen megsemmisítettett; a nemzet maga számtalan, külön s külön érdekeknek hódoló részekre tagoltatott szét a hűbéri rendszer által; csodáztán, ha a minden életerőtől megfosztott országok oly igen cse-

kély hatalmat fejthettek ki külviszonyaikra nézve? A nemzet ereje semmiképp sem volt egyensúlyban annak tömegével, s az erkölcsi erő hiánya miatt a fizikai hatás sem emelkedett jelentékenységre.

A vadászat a béke időkben csaknem egyedüli foglalatossága volt a nemeseknek nemcsak időtöltésül, hanem egyszersmind az élelem keresés egyik nevezetes ágául is szolgált. Német és Franciaország északibb vidékein a földművelés csak azon tárgyakra szoríttatott, melyek az emberek és háziállatok táplálékára elmúlhatatlanul szükségesek voltak; itt a fényűzés még a nemesek közt is majdnem ismeretlen vala. A drágább s finomabb házi bútort legfellebb egy ezüst serlegből, vagy arany billikomból s más ily neműkből állott¹⁰, miket őseik a rómaiaktól martalékul nyertek. Itt a szorgalomról és művészetekről igen keveset tudtak s a mesterségek közül is leginkább csak azok divatoztak, melyek a test szükséges mezét, hadi szereket, s az igen egyszerű házi bútorokat készítették.¹¹ — Igaz ugyan, hogy a kereskedés általában véve még mindenütt csekély volt, s a vadság annyira elhatalmozott, hogy még Olaszországban is, mely Európa kertje vala, rengeteg erdők, terjedelmes mocsarak elég sűrűn találtattak. A nyugoti országokban pedig nagyterjedelmű vidékek pusztán, parlagon hagyattak; s általában a szorgalom minden ágai annyira ellankadtak, hogy egy meddő esztendő, vagy váratlan hadjárat éhséget hagyott nyomába. Több vidéken pedig még nagyobb akadályokkal kellett küzdenie a kereskedésnek, főképp a szárazföldinek. A várostalan tartományokban nem talált a vándor megszálló helyeket, tanyákat¹²; az utakon rablók csoportonként kalandoztak és sok nemes, várát csak azért lakta, hogy onnét, mint karvaly az apróbb szárnyasokra, annál sikeresebben intézhesse lecsapásait. Véteknek sem tartott az utazót kirabolni¹³, — gyakran még a bírák is rablókká vagy orgazdákká aljasodtak.

Sokkal alacsonyabb fokon álltak még a művészetek és tudományok, mint a kereskedés; már e kornak közönségesen divatozó neve is jelenti, miképp azok csaknem egészen eltűntek a nyugoti Európából.¹⁴ A szelíd múzsák nem férhettek meg a hűbéri zsarnoksággal, az ököljog véres szellemével s a minden részről nyomasztó ínséggel. — A nemesség csak a testi erőt és vitézséget — mely egyedül vala képes szerezni külső bátorságot — becsülvén és tartván magához egyedül illő jelenségnek, megvetette a szelíd

tudományt és művészetet. Az annyira elnyomott jobbágy pedig miképp szerethette volna meg mély nyomorúságában az emberiség e nemesebb szülőit? A tudatlanság annyira eláradott, hogy a legnagyobb, leggazdagabb nemesek közt is igen kevesen értettek az íráshoz, néhány fejedelmek is csak vénségökben tanulták meg azt. A papságnak pedig, mely mégis a műveltebb osztályt alkotta, nagy tudatlanságát eléggé bizonyítja az, hogy fölszentelés, vagy kerületi vizsgálatok alkalmával közönséges volt a kérdés: Tudják-e az Evangéliumot és a Leczkét olvasni s némiképp lefordítani vagy magyarázni?¹⁵ A hűbéri szolgaságnak és csaknem szüntelen belcsatáknak e véres kora nem teremthetett szelídebb, nemesebb erkölcsöket.

— De bizonyos is, hogy minden nemzet, midőn a műveltségben magasabbra még nem emelkedett, vallására is rányomja saját erkölcsének és lelkiéletének bélyegét úgyannyira, hogy a vallás gyakorlati alakjáról biztosan lehet következtetést vonni a népnek, amely azt tulajdonának vallja, jellemére, szellemi és erkölcsi műveltségére. — A tudatlanság s annak gyermeke a babonahit, minden osztályokra kiterjeszté regényes szárnyait; az emberek nagyobb része nem fogta fel hitének egyszerű és tiszta — a keresztény erkölcsöknek — de annál magasabb szellemét. Sőt a babonahit némely vallásos, tiszta tanokat, amikhez fejlettebb ész szükségeltetik, az egész hit tisztaságára kártékonyan hatott vissza. A babonahit sok erkölcsi tant megrontott, meghomályosított; és a vallás tiszta szellemével ellenkező szokásokat és szertartásokat nemzett, amelyike nem csak elképesztő, hanem botránkoztató is volt. Ilyenek valának pl. a legszentebb dolgokat gúnyoló és szentségtelenítő szamarak és bolondok ünnepei, a csaknem istenítésig kicsapongó tisztelete a szentek képeinek és hamvainak (a magyarok voltak bálványimádók?) ereklyék vadászata, és a semmi okoskodás által meg nem rendíthető ábránd azoknak rendkívüli erejében; az ostorozók, szemtelen durva szokásai, szertartásai és erkölcsői, a szent földre gyakran fontos kötelességek elmulasztásával intézett zarándoklatok, s ama képtelen visszaélés, mely szerint az áhitatosság vállalata a zarándoklat egy más megbizottnak vagy bérlettnak utaztatásává fajult. Gyakran az is, ami magában szent, boldogító vala, előítéletes visszaélés, babonás túlságok által kártékonyá aljasított.

— Mennyire elhatalmazott e babonahit s mennyire megfertőztette a vallás tiszta szellemét, kiviláglik azon törvényekből is, melyek a forrásoknál, szirteknél s a ligetekben divatozó áldozatok, jóslatok, stb. ellen hoztattak. (tehát ezeket a szokásokat nyugatról hozták be a „pogány” magyarok közé a római kereszténységgel és a meghonosodott szokások ellen már a hűbéri Magyarországon hozták a római katolikus királyaink is az idevonatkozó tiltó törvényeket, nyugati mintára. Ezt úgy tanította az eddigi történettanítás, hogy a pogány magyarok szokásai voltak, a pogány magyarok források közelébeni áldozatára, mely egészen más volt mint ez, az Árpád-kori magyarok vallásának tárgyalásával viszatérünk). Vakhit a legmindennapibb dolgokban regélt csodáknak s természetfeletti erőknak, melyek közvetlen hatának s jót vagy rosszat árasztának az emberekre, még a magasabb osztályban is közönséges vala. Ha valamely természetes ugyan, de titkos okú, — minő azon tudatlan korban számtalan volt, — ritkább eset fordult elő, az tüstént vagy sátánnak, vagy boszorkánynak, vagy a megholtak lelkeinek tulajdonított, a szerint a mint az eset jó vagy rossz hatású s következményű volt az emberekre. Eképp a szörnyű tudatlanság s a tőle elmaradhatatlan babonahit meghomályosítja a legfőbb lény ismeretét, képtelen eszméket terjesztett a világ igazgatása s a gondviselés felől. S hol a léleknek értelmén alapuló s meggyőződésében bizakodó ereje s szilárdsága hiányzik: ott a szellem annyival bizonyosabb martaléka a babonahitnek és csalásnak mennyivel kisebb biztosságot, kevesebb jogot, szűkebb örömet nyújt a földi élet s a polgári társaság. Márpedig mint fentebb láttuk, a kérdéses országok népeinek nagyobb része szánandó nyomorúságba süllyedt, s örömet szolgaságának súlya alatt nem ismert, megfosztva lévén oly jogoktól is, melyeket az emberi természet s méltóság ad, s melyeknek biztosítása a polgári társaság legfőbb célja és tisztje.

Másrésről a vallás szolgálai sem menthetők fel minden vádtól. A nép nem hallott oktatást az emberi méltóságról s kötelességeiről szóló, mely szerint a teremtőtől nyert erejét célszerűleg használni megtanulta volna. A nyilvános tanítások többnyire a néptől irányzatukban föl nem fogott külső szertartások gyakorlatára, vagy az egyházi szolgák iránti adakozásra — mi által a haragos és megengeszteltetni mondatott — vagy a világtól való

elvonulásra, a test sanyargatására stb. irányzó buzdításokból állottak. S ezután csoda-e, ha a nép, a vallás lényegét nem ismervén, szellemét föl nem fogván, a valódi erényt, a szertartások s külsőségekhez való ragaszkodással cserélte fel. Csoda-e, hogy a nép sem Istenről s a világ igazgatásáról, sem a természeti eseményekről fölvilágosító ismeretekkel ellátva nem lévén, a legközönségebb eseteket is természetfölötti erők művének hitte, mihelyt azoknak oka értelmének szűk körén túl vala keresendő? Mennyi túlságokat, mennyi képtelen szokásokat csúsztatott be a magános életbe ezen uralkodó csoda és babonahit, nem szükséges előszámolni. — A hatalomviselőknél már akkor is divatozott azon álnok politika, mely szavát a körülmények szerint adja és veszi vissza, s melynek hűségét semmi szerződés, semmi eskü szilárddá nem teheti. A nemesség itt — kevés kivétellel — tolvaj czéh; a nőnem a kaczerság és szemtelenség példányképe vala. Ha pedig a nemesebb családoknál is ily hibás, ily szertelen nevelést találunk, minő lehetett még a szegény jobbágy szolga gyermekeié, kik anyjok kebeléből, szüleik szomorú sorsát örökölve, szolgaságba vettek! Ennek igája s uraiknak velök alacsony, embertelen bánásmódja miképp nem vadította s vetkeztette volna ki őket még gyermeki éveikben minden nemesebb érzetből, miután más részről legfőlebb egy igen csekély vallásos oktatás — ez is babonákkal fertőzve — végezte be nevelésüket.”

Gondolom, az olvasó előtt kialakult a leirtak alapján, hogy valójában, hogy is nézett ki a „civilizáltak” mondott és velünk évszázadok alatt el is hitett, Európa a IX. század vége felé, ahova honfoglaló őseink a Kárpát-medence újraelfoglalásával betelepédtek. A kulturális, a társadalmi állapotok, vallási és erkölcsi színvonal összehasonlítása szempontjából, nézzük meg mit ír Horváth Mihály Anonymus¹⁶ hagyatéka alapján, honfoglaló őseinkről.

„AZ EURÓPÁBA KÖLTÖZKÖDŐ MAGYAROK POLGÁRI S ERKÖLCSI MŰVELTSÉGE”

„Azon nagy népvándorlatban, mely a negyedik század közepétől kezdve rajonként szállítá a népeket Ázsiából Európába, a magyar nép volt az utolsó, mely magának állandó hazát szerzett

Európában. Minő politikai s erkölcsi állapotban volt e nép Ázsiában, — a külföldi írók eziránt kevés adatot nyújthatnak. A honi írók tudósításai pedig csak a hagyományos ősrégét, (ez hova lett? mikor veszett el? kik pusztították el?) foglalják magokban, melyekben a történetileg igazat a meséktől külön választani alig lehet. Itt legyen elég megjegyezni, hogy népi hagyományaink e nép bölcsőjét a Fekete és Azóvi tengertől s az ebbe szakadó Don folyamtól környezett tartományba helyezik. Szerintök a nép sok ideig pásztorkodó, békés egyszerűségében boldog s megelégedett volt azon javakkal, melyeket a dús növényzetű haza földje s nagyszámú marhacsordáik s nyájaik nyújtottak. Utóbb azonban több népekkel ellenséges viszonyokba keveredvén, nemcsak egyszerű, békés erkölcsüket harcziásan zordonokká, változtatták, hanem ősi hazájokból is kivándoroltak, míg végre számos viszontagság után a Kárpátok völgyébe érkeztek és új hazájokban állandóan megtelepedtek.

(Horváth Mihály itt megjegyzi a következőket: adatait Anonymus: *Belaea Regis Notar. Cap. I.* könyve valamint Kézay¹⁷: *Chronicon Hungaror-ból* vette.)

„Az eképp beköltözött magyar nép műveltségét igen különbözőleg festik a külföldi írók; eltérnek ők nemcsak a honiaktól, hanem egymástól is számos részletekben. Itt tehát csak a józan kritika fogja eldönteni a homályos kérdést, — mert hitelt nem lehet adnunk föltétlenül nekik. Valamint szenvedély híresztelő és íratá, mint nemcsak néhány egykorú, hanem újabb német író (a XIX. szd.-ban) is mond, hogy a magyarok minden más népeknél vadabbak, alakjuk útálatos, arczok majdnem minden emberi formából kivetkezett, szívökben minden emberibb érzés el volt fojtva, hogy háborúikban iszonyúan kegyetlenek lévén, leölt el-lenségeiket, különösen szívöket, mint kedves falatokat ették s vé-röket itták: szintűgy részrehajlás szava az (de vajjon ki vagy milyen „rész” lehetett az kinek érdekei ezt kívánták?) s mi az akkori magyarok műveltségét oly magas fokra emeli, minőre amaz csak egy pár század után juthatott. Azért ugyan éppen nem pirulhatunk, hogy eleink midőn Európába jöttek, — azok műveltségével — nem birtak, s ha ezt állítjuk is, honunk iránti hálátlan-ságról egy józan által sem fogunk vádoltatni.” Hitvány nemes az,

— mint Engel¹⁸ helyesen jegyzi meg — ki Óseinek képein és tettein kívül semmi másban nem helyezi dicsőségét.”

(Horváth Mihály a jegyzeteiben keserűséggel írja, hogy még olyan korabeli írók is, mint J. F. Schnellernek 1829—1833-ban Dresdában megjelent „Die Geschichte Ungarns” c. művében azt írja, hogy a magyarok az ellenségeik meleg véréit itták. Figyelmeztet további jegyzeteiben, hogy: Midőn német írókat és tanúkat hallunk, nem kell megfélemlenünk arról, hogy e nemzetnek (mármint a németnek) eredeti tulajdonságai közé tartozik, megvetni, gyűlölni, gáncsolni, mindent, ami hozzájuk nem hasonlít. Meg kell emlékezni arról is, hogy a németek nem ok nélkül viseltettek gyűlölettel a magyarok iránt, kik kalandjaikon annyiszor elpusztították hazájokat, s hogy íróik bár egykorúak, nem is ösmerhették jól az ellenséget, ki előtt már jöttek pusztá hirére is messze elfutottak. S hogy Engel ezen állításai nem pusztá gyanakodások, meggyőződhetik mindenki, aki Regino magyarjait összehasonlítja Justinus parthusival, vessük össze például Regino-t anno domini 889.-ben Justinussal a „historia Trogi Pompeji” s látni fogjuk, hogy amit Justinus a parthusokról ír, azt Regino igen gyakran szóról szóra leírja s ruházza át a magyarokra.)

„Hogy a magyarok az eredeti vadságokból már régen kigázoltak és szellemök kifejtve is vala amidőn Pannoniát elfoglalták, az alábbi érintendő polgári alkotmány, hadirendszer, stb. kívül bizonyítja maga vándorlásuk is. Ők lakjokat részint ismeretes, részint ismeretlen okokból indítatva, többször változtatták. Lehetetlen pedig, hogy az ily költözködésnek tetemes behatása ne lenne a nép minden oldali állapotjára. A kivándorlással a régi hon határai közül megszűnik vezetéke az eddigi csupa szokásos, gépies életnek; s ennek változatával megszűnni kell a tetteges jelenhez s megszokotthoz való ragaszkodásnak is. Az új körülmények szokatlansága gondolkodásra, a tárgyak és események minőségének és okainak vizsgálatára kényszerít; s eképp fejlődik ki az addig fél öntudat, mely kifejlésnek ismét elmaradhatatlan következménye a szabadság érzete és szeretete. Hol pedig ez már kifejlett, ott a természeti erők és képességek is ébren vannak és működnek. Tehát a vándorlásokból s az annyira kedvelt hadi kalandokból is kitetszik, hogy a magyar nép nem élt már egy öntudatnélküli, szellemileg holt életet, mely a megszokott mindennapiságon

fölülemelkedni nem merészel; kiviláglik, hogy benne van a szabadság szelleme, s ifjú erejének érzete. Önérzettel és komoly megfontolással, mint olyan emberek kiknek a gondolkodás már nem pokolkin, fogtak fel minden esetet, de szándékukat gondosan eltitkolták. Hogy pedig ez ifjú kortól csak bátor, sőt vakmerő s rendkívüli tetteiket, de — a nemesebb polgárosodás¹⁹ gyümölcseit nem várhatni, az természetes. Szilaj erő, kitörésekben minden gátot szétszóró s leromboló (lásd 1956 október) heves szenvedélyek, büszke önhittséggel párosult nyereség, a politikai egység és szorosabb rend hiánya — fő vonásai ezen fiatal, mély lelkületű nép jellemének.

Művelt nemzeteknél, hol a szorgalom élénk és a szükségek s ezek szerint a szenvedélyek is igen sokasultak; hol a néptömeg összeszorulása miatt a surlódási pontok és az érdekek összeütközései sűrűbbek, s hol elfajulás, önzés és haszonvágy uralkodik: ott okvetlen szükséges, hogy a polgári állapot rendszeresíttessék, célszerű intézetek és törvények által meghatározassék, és a gonoszság, szenvedély és ravaszság a törvények által megfékezessék, szilárd és erélyes büntető hatalom fegyelme és féjelme által szoríttassék.²⁰

Ily élesen meghatározott alkotmány a magyar népnél még nem létezett. S nem is volt még elkerülhetetlenül szükséges: polgári alkotmányuk súlygyenben állott egyszerű erkölcsökkel s műveltségükkel. Az egész száznyolc nemzetségből álló nép hét részre oszlott²¹, melyeknek külön főnökei, egymástól osztályaik körében függetlenek, patriarchális hatalommal kormányozták alattvalóikat: vezérek valának a hadban, bírák a békében. Ezen osztályok fejei régtől fogva szorosabb kapcsolatban álltak egymással. E szövetségeknél fogva pedig, melyeket az egyenlő eredet s atyafiság ugyanazon nyelv, egyenlő szokások és erkölcsök még szorosabbá tőnek, a vezérek egymásnak segínyt nyújtottak, egymás szerencséjében s viszontagságában testvéreleg osztozának. Nagy változáson ment keresztül alkotmányuk akkor, midőn Pannoniába költözni készültek. Tudván a főnökök, hogy a költözködési viszontagságok s a vivandó harcok veszedelmei közt céljok elérése okvetlen szükséges egy bölcs fejedelem vezérlete, ki nemcsak fegyverrel, hanem tanáccsal is képes legyen vezetni a népet, benne rendet s egységet alkotni s azáltal erejét nevelni: minde-

nekelőtt a régi szövetséget, medenczébe csepegtetett véreik s esküjük által megújítván, megerősítvén, a fővezérséget, teljes hatalommal és fejedelmi czimmel, a koros, tapasztalt Álmosra ruházták; s új alkotmányukat²² a következő pontokra alapították:

1. a fejedelem azontúl mindig Álmos családjából s véréből választassék,

2. amit közerővel szerzendenek, abban mindenki érdem szerint részesüljön,²³

3. mivel a nép fejei Álmost fejedelmöknek s uroknak szabadon választották, sem ők, sem utódjaik ki ne zárassanak a fejedelem tanácskozásaiából és befolyásból a kormányra,

4. ha utódjaik közül valaki a fejedelem iránti hűséget megszegné, vagy közte és a főnökök közt egyenetlenséget, viszálykodást támasztana, vére ontassék, valamint az ő vérök ontatott az eskünél, mellyel magokat Álmos iránt lekötötték.

5. ha a fejedelem vagy főnökök utódjai közül valamelyik az esküt megszegné, örökre kiátkozott legyen a nemzetből.

6. Aki a nemzet országos gyűlésére meg nem jelenne az keresztül szúrassék.

Az alkotmány e vázlatából érthető, hogy miután a nemzet egy főhatalmú fejedelmet választott, megszűnt a régiebb szövetséges rendszer s korlátolt egyeduraság állott helyébe, mely szerint a fejedelem kezébe tétetett le a legfőbb hadi s polgári hatalom; hogy pedig ez később önkényes urasággá ne fajuljon, fentarták magoknak a vezérek azon jogokat, mellynél fogva mind a törvényhozásban mind a kormányban befolyással bírnak, a fejedelem tanácsából és az országos tisztségekből soha ki ne zárassanak.²⁴ Szövetséges tehát megszűnt már lenni alkotmányuk: mert eme szavai Anonymusnak: a consilio Ducis et honore regni . . . stb. nem a kormány felosztását, hanem azt jelentik, hogy a fejedelemnek átadott főhatalomból kiágazó, de ennek alá vetett hatóságok úgy tulajdonai legyenek a vezéreknek s ezek utódjainak, mint Álmosnak s az ő utódjainak a fejedelemség.

De már maga Árpád is igyekezett megerősíteni s kitágítani a fejedelmi hatalmat s megkönnyíteni annak hatalmát. Legjobb sikert e tekintetben azon intézkedések születték, melyek által Árpád a később a bővebben kifejtett vármegyei²⁵ rendszernek korán, részint már az elfoglalt ország felosztásakor, részint a Szeren tar-

tott tanácskozatokban, megvetette alapjait. Nagyobb birtokok ugyanis nemcsak a vezérek, hanem a nemzetségfők, sőt a hozzájuk csatlakozott idegenek, s az önkényt meghódolt bennszülött nagyok is nyertek, miáltal számos család támadt, mely erejére és hatalmára nézve, habár nem is azonnal, de a következő nemzedék egyenlő, vagy legalább hasonló lett a vezérek és nemzetségfők családjához. Továbbá sem a vezéreknek sem másoknak, kik ily terjedtebb birtokot nyertek, nem lőn tulajdona az egész tartomány; hanem annak egy részét, különösen a benntalált vagy újon épült várakat, mint a honvédelem megannyi fokhelyeit már Árpád nemzeti javak gyanánt a fejedelem számára tartotta fenn, s azokat a nagyobb birtokú nemzetségfőknek csak kormánya, gondviselése alá adta, valamint hogy a nép egy részét is e várak védelmére rendelte. Ezen intézkedésnek pedig az lőn következménye, hogy az ilyen várak s vidékeik kormányzói (Comites) közvetlen a fejedelem hatalma alá jutottak .

Kétséget nem szenvedett, hogy ezen új tisztviselők már az első nemzeti gyűlésben is részt vettek, melyet Árpád, a Zalán haidait megvervén s a Duna Tisza közt fekvő egész tartományt meghódoltatván, a Körtvéltő mellett, a Gyümölcsös erdő virányain (ma Pusztaszernek hívják) tartott a nép színével.²⁶ Az emelkedő polgári társaság alapjainak megerősítése, s a fiatal nemzet boldogságának czélszerű intézetek által előmozdítása felett harmincz-négy napig tanácskoztak itt a nemzet főbbjei.

— Hogy a magyaroknak mind erkölcsi, majd polgári állapotjuk a keresztény vallás, a szomszéd nemzetekkel támadt majd háborús majd barátságos viszony és közlekedés, sőt a foglyaikkal s a meghódoltakkal való társalkodás és egyéb új körülmények behatása által már Gejza fejedelemsége alatt is igen megváltozott; más részről pedig az első királyok törvényei csaknem kizárólag az új helyzetből eredt köteleességeket, a keresztény vallás gyakorlatát s az ez elleni vétségeket, — tárgyazzák.

Leo császár említi ugyan, hogy szigorú fegyelem alatt volt a nép, de ez a szigorúság is nem annyira a törvények lételét, mint a fejedelem és vezérek komoly igazságos és nyers lelkületét bizonyítja. Igazolja ezt egész életök is. Az egyszerű pásztorkodó, vadászó életben csekély volt a súrlódás, kevés az összeütközési

pont; a nép szilaj erejű ugyan, de erkölceiben tetemesen még el nem fajult; alacsony önzés, haszonvágy, igazságtalanság, mik utóbb a növekvő gazdaság elmúlhatatlan következményei lőnek, még nem voltak uralkodó szenvedélyek. Eképp nekik, kiknek birtokuk tulajdonképpen nem telkekből állt, kik a földművelést magok még nem gyakorolták, — kik csak a vadászat és baromtenyésztésből elégitették ki kevés szükségleteiket, ezen foglalatosságokra pedig a meghódított ország, mely igen is nagy volt számukhoz képest²⁷, elegendő tért és gazdag legelőket adott, s emiatt a néptömeg össze nem szorított, — szükségük még nem vala egy tetemes corpus juris-ra. Az előforduló pöröket a józan ész és azon kevés szokásos törvények is minden nehézség nélkül eldönthették ott, hol cselszövények, álnok fogások még ismeretlenek s azoknak csalárd szövedéke alá az igazság elrejtve nem vala; hol a pörlekedők egyszerűsége s nyílt őszintesége tón tanúbizonyosságot, s könnyíté meg a bírónak az ítélet hozatalát.²⁸ — A házi körülményekben pedig, minők a házassági szerződés, birtok örökítés stb. az erkölcsök és szokások szolgálták törvények gyanánt. Azonban, hogy minden törvény nélkül (írott törvények) sem voltak, — mint egy német író álmodik, — mind magából, mind az eddig mondottakból nyilvános. (ez a német író ezen törvényeket nem ismerhette, mert a nyelvet és a magyar írást nem ismerte).

Sőt egy görög író (Theophilactus) bizonyítása szerint már az ázsiai magyarok is igazságos törvények által kormányoztattak. — A büntetőtörvények tekintetében figyelemreméltó, hogy halállal igen kevés bűn s talán egyedül csak az atyafigyilkolás és a nő házasságtörése bűnhesztetett.

A magyarok midőn Pannóniába jöttek, mindnyájan szabadok voltak, sőt azon idegenek is, kik hozzájuk csatlakozván, az új hont meghódoltatni segédkezet nyújtottak, például a kabarok, kik azontúl a nyolczadik magyar nemzetséget alkották²⁹ és a hét kun nemzetség. Jogbeli különbség a népben, kivevén a főrendeket, még nem létezett, de némely családok — leginkább azok, melyek régtől fogva jeles harcosokat neveltek, s melyekből a haditisztek leggyakrabban választattak — tekintélyre s tiszteletre nézve fölülmúlták a többieket. *Azonban szolgálja egy magyar sem volt a másiknak* (a kiemelés tőlem származik) mindenki szabadon élt tanyáján.

A magyarokkal osztoztak a szabadságban azon idegenek, kik Árpádnak s utódjainak szolgálatjába léptek, s birtokkal ajándékoztattak meg, leginkább pedig azon szláv bojárok, s ezeknek harcosai, kik a nemzeti hadhoz csatlakoztak. Mily nagy volt legyen ezen szlávok és magyarok közti barátság, kitűnik abból, hogy nemcsak felvették a magyar szokásokat, hanem tetemes segílyt is nyújtottak az ország meghódoltatására. És csak ezen szlávokkali szövetségből fejthetni meg, hogy a magyarok, oly gyakori veszteségök s a néptömeg tetemes csorbulása daczára is annyiszor száguldhattak a külföldre.³⁰

Pannóniának régi lakosai, kik a magyarok bejötte előtt szabadok voltak, s a hódoltatóknak fegyverrel ellent nem állottak, szabadok maradtak azután is, és birtokukat, főleg az ország felsőbb, hegyesebb vidékein nagy részint megtarthaták. De kik önkényt hódolni nem akarván, ellentállásokkal a győzedelmes sereget fölbosszanták, birtokuktól megfosztatván, rablánczra fűzetve küldettek a fejedelem táborába, ki aztán őket az ország külön részein telepítette le s a várak szolgálatjára rendelte. A magyarok miután szívökben a harcz dühe lecsillapodott, foglyaikkal nem bántak kegyetlenül, Rabszolgák voltak ugyan ezek a szó szoros értelmében, sajátjai uraiknak, megfosztván személyes jogaiktól, de arról a magyarok mégsem vádoltatnak, hogy magokat szolgálók iránti kegyetlenséggel s az emberi méltóságot gúnyoló bánásmóddal meggyalázták volna. Az egyetlen erőszak, melyről vádoltathatnak, abban állott, hogy őket is kényszerítették magyar szokások szerint élni. Szinte ily állapotba jutottak azok is, kik a külszági kalandokon estek a magyarok hatalmába s foglyokként hoztattak be. Ezeknek száma oly nagy volt, hogy végre a magyarokét is meghaladta.³¹

A magyar erejének érzetében rettenthetetlen, sőt vakmerő volt a csatában, a sereg hatásának a vezérek, tisztek és közvitézkek közti nemes vetélkedés döntő súlyt adott; a veszedelem a kétségbeesés hatalmát kelté fel bennök, mely szilaj erővel rombola szét minden ellenébe vetett gátokat. Így győztek egy kalandjokon is, midőn Provence és Olaszország szélein két ellenséges had által veszélyes állásba szorítottak s szabad visszavonulást nem nyertek. — Mivel a sereg nemcsak több nemzetségekből volt szerkesztve, hanem idegenekből is, kiket útjokban s a meghódol-

tak közül vettek föl magok közé,³² azért igen szigorú volt a hadi fegyelem. Veszély idején a nemzetnek fegyverre szólítása véres kard körülhordatása által történt, s ha valaki hadba menni vonakodott, vagy a tábornok az előljáró tudta s engedelmével oda-hagyta, halállal bünhődött, vagy a katonaságból kitiltatott s birtokától megfosztván, szolgaságba vettetett. A harcz tüzeiben néha korbáccsal is bűnhesztettek vétkesek.

Azonban, hogy a nép egy része némi kézműveket is gyakorolt legyen, kitűnik mind fegyverkezések, mint ruházatjokból. Harczaikban több nemű, nem európai szabású, fegyverekkel éltek, melyeket kétségintúl saját kovácsaik, kardcsiszárjaik és egyéb fegyvergyártóik készítettek. — Mi pedig ruházatjokat illeti: Regino ugyan azt írja: hogy vászont nem használtak testök fedésére, de miután bizonyos, hogy a vászon ruhák a semmivel sem műveltebb hunoknál is divatban valának, Regino mondásának hitelt nem adhatunk. Felső ruhájok az általok elejtett vadak vagy a nyájakból leölt állatok bőréből készült; ez részint dolmány, ködmöny, részint mente és bunda formára szabott; a hosszú béléses subát és mentét menyéttel, nyusztal s egyéb drága bőrökkel, — a nagyok ezüsttel is — kipiémeztették és hímezgették.

Márpedig ezen ruha és fegyverneműek szükségképp föltételezik a tímárok, vargák, szücsök stb. létezését. Különösen, hogy az elsőket Ázsiából hozták legyen magokkal, az is bizonyítani látszik, hogy ezen kézmű ott elébb jutott tökélyre mint Európában: s nevezetesen az írhát, mely, mint könnyebb és puhább, mely a nőnem mezéül szolgált, készíteni a németek is eleinktől tanulták.

Jornandes írja, hogy a menyét és nyest bőrökkel való kereskedést ők kezdték Európában. Később miután kalandozni megszünvén, a béke malasztjait megismerték, igen szép előmenetelt tőnek a kereskedelembe is és majdnem egészen magokhoz ragadták a bolgárok élénk levantei kereskedését.

A történetírás számtalan példákban bizonyítja: hogy a vallás leghatalmasabb, legáltalánosabb nevelője az embereknek, legközségesebb s legbővebb forrása az erkölcsöknek. Ennek minősége tehát, nagyobb vagy kisebb tisztasága egyszersmind tükrözi az azon nép erkölcsökét, mely azt sajátjának vallja.

A magyarok csak egy lényt imádtak úgy, mint emberek a mindenek teremőjét imádni szokták. Ezen legfőbb, szent, jó,

igazságos, mindenható lényt Istennek nevezték, s ez nevezetet még akkor is megtartották, midőn a kereszténységre tértek. — Mi eléggé bizonyítja, hogy fogalmaik azon lényről nem ellenkeztek a keresztény vallás által hirdetett Istenség eszméjével.³³ Az Isten szót sokan sokféleképpen származtatják, némelyek a perzsa Izdan másként Ized, vagy Atesch-ből, mások az indus Ischanából, ismét mások a chaldeus Escha-ból, de itt az mindegy, akár ezek közül valamelyikből származott, akár — mint némelyek állítják — szintoly sajátja volt a magyaroknak az Isten szó, mint az említett nemzeteknek a magok Istenének nevezete. Elég tudnunk, hogy ők ezen név által egy legfőbb, leghatalmasabb lényt akartak jelenteni, mely a világegyetemet alkotta és igazgatja. — S mivel egyébiránt is meghatározott, érzéki alakban szeret fölfogni mindent az emberi értelem: a magyarok képzelete is kétségintúl bizonyos alakot ruházott az Istenségre, melyben azt szemök elébe állítani szoktak. Ezen alakká, mely alatt az Istenséget képzeltek, — a perzsák módja szerint³⁴ is választották a napot. Ezt az egész természetben legnagyobb szerű, fényével mindent túlhaladó, jótékony melegével és világával legáldásdúsabb égi testet tartván az Istenség képének (de csak is a képének és nem magának az Istennek hitték a napot, így azt nem is imádták soha). Ezen okból szokták áldozataikat a hegyeken, mintegy közelebb a naphoz, és nyílt tereken, a verőfényben bemutatni.³⁵

Ezen szent, jó és igazságos Istenségen kívül a magyarok vallásában nagy szerepet játszott még egy másik hatalmas, de az Istennek alávetett, gonosz lény is, melyet Ármánynak — valószínűleg a perzsa Ahrimanntól, másképp Urdunk vagy ördögnek nevezték, s mely által, egyéb népek szokása szerint, a világon előtűnő annyi gonosznak eredetét származtatták, mit ők a jószágos Isten eszméjével egyébként megegyeztetni nem tudták. Ezen gonosz lénynek tulajdonították a szerencsétlen csatákat s az életben előforduló egyéb baleseteket, melyekből aztán őket az Isten, hiedelmök szerint, kegyelmesen ki szokta szabadítani, megátolván az Ármány hatását.

Továbbá, meggyőződve lévén arról, hogy a világegyetemet valamint isteni erő alkotta, úgyszinte azon erőnek szünetlen hatása tarthatja fenn is: mindenekben, mikből a világot összeszerkesztve látták, tisztelték és imádták az Istent. Tisztelték azon tár-

gyakat is, melyekben eképp az Istenség ereje leginkább mutatkozik, s melyek által annak adományait vették. Ilyenek valának a négy elem: a tűz, víz, lég és föld, melyekre énekeket mondtak, anélkül azonban, hogy azokat Isten gyanánt imádták volna.

Abból amit egy német író Gejza fejedelemeről mond, hogy a keresztény vallás fölvétele s gyakorlása mellett is áldozott a pogány bálványoknak, semmi módon nem lehet következtetni, hogy a magyarok bálványokat imádtak volna. Dithmar, mint keresztény s e fölött a magyarok vallásával aligha eléggé ismeretes vagy a magyarok vallásos tiszteletének említett tárgyait, vagy a keresztény religió ellentételében magát a magyarok Istenét nevezhette bálványnak. S azért midőn mondja, hogy Gejza ezen Istennek áldozott, a keresztény hit által tiltott, pogány módon művelt cselekedetet nevezi bálványozásnak. Szinte semmit sem bizonyít a régiebb írók állítása ellen, mint Pápai Pariz a bálványról említ, hogy t.i. a jegyesek valamely Isten bálványát szokták egymásnak nyakába akasztani, ez minden alap nélkül vagyon állítva, a szokás létezett ugyan, de más valamely jegy használtatott e végre. (Miért adnak ma, jeggyűrűt a lánynak?) A bálvány nem lételet bizonyítja egy szemtanú (Richard nevű szerzetes) azon magyarokról is, kiket a XIII. század közepén a Volga mellett talált.³⁶

Az Isten iránti tisztelet és imádás nyilvánítása leginkább áldozatok által történt, melyek áldomásoknak nevezettek. Áldozataik valának egyéb ázsiai népekhez hasonlóan: patakoknál, a ligetek szent borzalommal átható homályában,³⁷ legtöbbször pedig a hegyek ormain, mintegy közelebb az Istenséghez, tanúsíták vallásos érzelmeiket. Ott ölték le s égették meg az e végre készült máglyán, papjaik a táltosok, a kisebb áldozatoknál a juhot, tulkot stb.,³⁸ a nagyobbaknál a tiszta fehér, nemesvérű lovat, melyet ők legdrágább kincsüknek tartottak. Az áldozatok megégetése csak a nemzeti vagy egyéb nagyobb áldomásoknál történt; egyébkor a leölt állat nagyrészt a torban költötték el.

Papjaik — akik közt egy főtáltos tartotta a kormányt — nem alkottak a néptől elkülönözött varnát, kasztot.³⁹ Ők valának a vezérek főtanácsosai, a nemzet bölcsei, költői s orvosai. Ők buzdígtatták a népet atyafiságos egyességre, ők gerjeszték föl a harcosokban a dicsvágyat, az erkölcsi erőt és szilárdságot dalaik s regéik által. A nemzet határtalan tisztelettel viseltetett irántok;

de szabadságát általok megsérteni — mint több más keleti népeknél történt mégsem engedte.⁴⁰

Hitték a magyarok a lélek halhatatlanságát is, és vártak egy jövődő jobb életet e földi után; de minőnek festé azt képzeletök, eddigelé bizonytalan. Hitték, hogy övéik lelkit mind a szellők tartományában, a mennyben összegyűlni vélték, honnét, viselt dolgaikra emlékezve, hátrahagyott rokonaiknak tetteit s lassan serdülő maradékait szemlélik vala. Az bizonyos, hogy a lélekvándorlás tana honos nálok nem volt, mert egyrésztől semmi nyoma, másrésztől öldöklő nyilaikkal egy állatot sem kíméltek, melyekbe a lelkeket átköltözni más népek hitték. Halottjaikat többnyire folyamok, források, s egyéb vizek mellett — mint pl. Árpádot, Ketelt, Tulmát, Botondot stb. — saját telkeiken temették el s a sírt a lég viszonytagságai ellen befedték. Elhunyt rokonaik emlékezetét évenként megülték, felettök gyásztort készítvén s ez alatt szomorú énekeket zengedezvén. Vallásos szertartásaikhoz tartozott még a nyilvános eskü, melyről Béla király névtelen jegyzője is teszen említést, és az ünnepek melyeket már érintett temetkezési és gyásztori alkalmon kívül szerencsés események után is áldomások s lakomákkal szoktak volt megülni.

Nem mondhatni tehát a magyarok vallását oly éppen durvának, vagy tisztátalanabbnak és fonákabbnak más egyéb ázsiai népekénél. Sőt egyszerűségéből s ama nevezetes két ágazat — az egy Istenség és a lélek halhatatlanság — hitének lételetéből következtetni, hogy azon elmék és szívek, azon lelkiület, melynek állapotjában is ily szent sejdítések létezenek, mintegy már előre magában foglalta a nemesebb kereszténység csíráit.⁴¹ Nem is gyűlölték ők ezen vallást míg annak fölvételére erőszakosan nem kényszerítették, sem türelmetlenek nem voltak a keresztények iránt; sőt azt is nyugodtan nézték, miként a mindenünnen gyülekező térítők közölök is sokat beavattak az új hitbe. Pilgrin püspök, kinek a magyarok áttérítése *politikai*⁴² okokból is szíven feködt s azt egész buzgalommal mozdította elő, a pápához írt levelében oly módon fejezi ki magát, hogy látja már miként — Isaias szerint — a juhok a farkasokkal, az oroszán az ökörral békességesen legelnek egymás mellett, s az egész nemzet hajlandó a szent hitnek a fölvételére.

De, hogy később, midőn erre az egész nemzet törvény és

parancs által kényszerített, oly nehezen kezdett e vallás meggyökeresedni, nem fogunk csudálkozni, ha meggondoljuk, hogy a vallást, melyre kényszerítették, nem ismerték, és megismerni eleinte nem is tanulhatták; az ember pedig nem könnyűen állta el az anyai tejjel beszívott eszméktől és szokásoktól, főleg, midőn az ellenkezőnek igazságáról előbb nem győzetik meg, és ha az új szellemi helyzet, melybe állítatik, még új politikai terheket is von maga után. A magyaroknál pedig éppen ez volt az eset: a keresztesség, mint a kereszténység jele s az abba avattatásnak szükséges fölvétele, kemény büntetés alatt parancsoltatott, de mi annak fölvételét könnyítette volna, az új vallásnak isteni, szívet és szellemet kiegészítő igazságaiba a német vagy olasz ajkú, magyar nyelven éppen nem, vagy igen tökéletlenül beszélő papok által előbb be nem avattattak; s eképp, ha azt fölvették is, engedvén az erőszaknak, tetszett talán a szertartások fénye, de a vallás szellemével még nem barátkozott szíveik hidegen maradtak. Új, szilaj erejű kebleiknek éppen nem tetszhető, terhes kötelességekre szorítottak anélkül, hogy azoknak valódi hasznát és gyümölcseit ismerték volna. Másrésztől a vallás igáját még politikai, amaz által okozott terhek is súlyosbíták: a kereszténység fölvételével mindenki alája vetetett a *tizedadózásnak*, melyből kiváltságot akkor még senki sem nyerhetett. S eképp tehát a valláshoz, vagy annak inkább csak felszínéhez, félelem által szorítottak, mi ha megszűnt, ha a fék tágult, a vallást is odahagyták.⁴³

A magyarok szabadsága még fennállott s a természeti függetlenség csak annyira volt megkorlátozva, mennyire a polgári társaság fennállhatása szükségképp kívánta. — Az európaiaknál magából a néptömegeből, a polgári társaság fonák elrendeléséből forrott ki a romlottság; a magyarok közé kívülről hozatott be s hintetett el annak szapora magva. Oly helyzetben valának ezek, mint egy nemes gyermek, ki korán selejtesek társaságába szövődik. — Egy részről az elvadult, vagy elkorcsosult népekkel való közlekedés s azoknak kártékony példája, másrésztől pedig a szüntelen harcok viharjai, melyekbe helyzetök s erővel teljes fiatalságuk által ragadtatának, és az idegen kincsek és élvekhez korán jutás, megrontotta a nemzet erkölceit: a békés, igazságszerető, szelíd pásztorokból szilaj szenvedélyű harcosokat, pénzszomjazó — „keresztényeket” — „kegyetlen rablókat képeztek.”

Ezek valának Horváth Mihály megállapításai, amikről meg kell jegyezzük, hogy egy olyan korban íródtak, mely tobzódott a katolicizmus szellemében és minden erőlködés ellenére, a kor szellemének hatása ki-kiviláglik a megállapításokból. Kiviláglik abból is, hogy hajlandóság mutatkozik nála is az évszázadok óta begyökeresedett „pogány”-nak minősítésből és hajlandóság mutatkozik nála is, — minden ami nem katolikus keresztény, az csakis pogány lehet a szó mai szorosán vett értelmében is. Ennek ellenére szellemi hagyatéka óriási erejű és a lehető akkori szempontokat szem előtt tartva szinte forradalmian tárgyilagos megállapításokat tartalmaz.

Az előbbi oldalakon láthattuk, hogy nézett ki az akkori Európa műveltsége, a magyarokéhoz viszonyítva. A kettő erkölcsi, szellembeli elkülönülése óriási és élénken szembetűnő. A kérdés az, hogy mit nevezhetünk illetve mit ítélnünk mai felfogással a két különféle világ szellemi állapotát illetően „pogánynak” vagy „civilizációnak”. A rómaiak is hajlandók voltak mindenki mást aki például nem élt a rabszolgatartó társadalom szabályai szerint, pogánynak, barbárnak nevezni. Jóllehet, hogy Rómának megvoltak a maga kultúrvívmányai is a mai értelemben vett barbarizmus mellett, mely társadalomban, a legfőbb értéket az emberi szabadságjogokat, különösen a mások emberi szabadságjogait nem vette figyelembe, illetve semmibe sem vették. Az akkori hűbéri társadalom kialakulási fázisában lévő Európában úgyszintén mindenki pogánynak és barbárnak számított, aki nem ugyanazokat az isteneket imádta, nem ugyanazon u.n. keresztényi szokások szerint élt, mégha jóval műveltebb, emberibb társadalmi felfogással, mai értelemben véve sokkal civilizáltabb felfogásokkal került szembe, az akkori sötét korszak szerint pogánynak, barbárnak minősült minden szépsége és kulturális színvonalának emelkedettsége ellenére is. A dogmák ezt így parancsolták és az Egyház, mint korlátlan abszolút ura a lelkeknek és testeknek egyaránt, nem tűrt ellenvéleményt.⁴⁴ Ennek következtében az akkori történetírók, krónikások, kizárólag ebben a szellemben, ezek szerint a dogmák szerint ítélték meg az Európába költözött magyarságot is. De, hogy is tudtak volna az akkori hűbéri társadalom romlottságai szerint megtűrni közelükben egy erkölcsileg tisztább és magasabbrendű formának a létezését? továbbá az emberi szabadság-

vágy nem ismer akadályokat és a példa ragadós alapon, a teljes szabadságban élő magyarok igen rossz példa volt a nyugati rabságban tartott társadalmak számára. Így, hogy a tömegeket elijesszék e „rettentő pogány” társadalmi példától, természetesen legelképezhetőbb valótársadalmakat írtak és terjesztették a magyarságról, amit jórészen alátámasztott a „kalandozások” kapcsán szerzett egyes személyi benyomások is, melyet a későbbi korok még borzalmasabbra, még pogányabbra festettek. A fentiek alátámasztására nézzük meg egy másik nagy magyar történészünknek: Acsády Ignác⁴⁵ idevonatkozó munkáját is, mit ír erről az időszakról és a rólunk alkotott véleményekről:

„A régi magyarokról egykorú, vagy csak közel egykorú, tőle magától származó leírás nem maradt reánk, ámbar ismerte az írás mesterségét s voltak írástudói is.⁴⁶ De a magyar mindenkor inkább csinálta, mintsem írta a történelmet s tetteinek följegyzését, megörökítését idegenekre, gyakran engesztelhetetlen ellenségeire bízta. De ha nem is rögzítette meg egykorú magyar rajz egyéniségét és valóját, az a szerep, melyet csakhamar Európa népei közt játszott s azok a tanúságok, melyek más keleti vándor népek szervezetéből meríthetők, a IX. század végén élő magyarról is elég tájékoztatást nyújtanak. Kiegészítik a képet egyes idegen írók közleményei, melyek sok érdekes vonással gyarapítják ismereteinket, mert a magyarokat illető idegen forrásokban már a IX. és a X. század sem szűkülökdi. Csakhogy e források két csoportra oszlanak, melyek érték és megbízhatóság tekintetében szertelenül elütnek egymástól. A X. század magyarja réme volt a Nyugatnak, a mai Német, Olasz, Franciaországnak. Ezek krónikásai sokat foglaloznak velök, mégpedig a rémület,⁴⁷ a legizzóbb szenvedélyek, a nemzeti és vallási gyűlölség hatása alatt. Így a kép, melyet a magyarról adnak, természetesen a legsivárabb, igazi torzkép, minőt csak a beteges képzelőerő alkothat. Magok is említenek ugyan töméntelen tényt és vonást, mely homlokegyenest ellenkezik e rajzzal, de ítélőtehetségöket a félelem s a keserűség annyira megzavarja, hogy nem veszik észre az ellentmondást. A nyugati, elsősorban a németországi krónikások a pokol fajzatának, Belzebub ivadékának, a bibliában említett Gog és Magog népeinek, melyeket az Isten a világ büntetésére bocsájított szabadjára, a hunok, az avarok, a parthusok és agarenusok

utódjainak nevezték a magyart. A zsidótól származtatták le őket. Nevöket (hungri) a német Hungerból magyarázták s azt mondták, hogy vad éhségtől kergetve törnek szomszédaikra. Ronda, kutya népnek nevezték, mely farkasra, kutyára esküszik, nyers húst eszik, vért iszik, a leölt emberek testéből kiszedi s orvosságul használja a szívet.

Külsőjüket rettenetesen elijesztőnek, ábrázatukat, kinézésüket nem is emberinek találták s rájuk fogták, hogy nincs vallásuk, nincs erkölcsük, nincs joguk, nem ismerik a házasság kötelekét, hanem minden szellemi javakat nélkülözve, egyedül legdurvább ösztöneiknek hódolnak. Még emberi nyelvet sem beszélnek, hanem az állatok módjára üvöltene. (Akad-e ma a huszadik században egy német vagy olasz vagy francia, aki feltudná fogni, megtudná érteni a magyar nyelv gazdagságát és szépségét?) Ahol az ily együgyűségek kieszelésében cserben hagyta őket képzelődősök, ott korábbi írókhoz folyamodtak s amit azok rég elpusztult barbár népekről valaha összefecsegték, azt szóról-szóra, betűről-betűre a magyarra alkalmazták. Így tehát az akkori magyar jellemzésénél a nyugati írók följegyzései nagyrészt értéktelenek, ámbar ök is nem egy vonást örökítenek meg, mely elfogulatlanul nézve kétségtelenné teszi, hogy a magyarság már akkor a polgárosodásnak bizonyos, sőt éppen nem a legalacsonyabb színvonalán állt. Csakhogy a magyar nép keletről jött s polgárosodásának más volt a jellege, más alkatelemekből állt s más külső színezetet öltött, mint a nyugati, mely okból az elfogult nyugati krónikás el se ismerte polgárosodásnak.

Sokkal közelebb állnak e polgárosodáshoz s így helyesebben képesek megítélni a magyart és sajátos intézményeit ez idők arab, főleg görög írói. Ez utóbbiak nem világkerülő szerzetesek, nem a rémület, a felekezeti és nemzeti gyűlölség által elvakított papok, hanem tisztán látó diplomaták, éleseszű hadvezérek, nagy műveltségű, a politikai érdekek iránt épérzékű uralkodók, a hatalmas bizánci birodalom császárai. Pl. Bölcs VI. Leo (†911) és fia Bيبورban született Konstantin (†959). Mindkét császár közvetlen békés és harcias érintkezésből — a császári testőrségben magyarok is szolgáltak — ismerte a magyart, mihelyt érdekkörükbe belépett. Minthogy azért tanulmányozták intézményeit, hogy megfigyeléseiknek a gyakorlati életben vegyék hasznát, előítéletek és

mesék nem befolyásolták őket: az igazságot keresték, mert szükségük volt rá s így a görög és arab írónál a magyar egészen más színben lép elénk, mint a nyugati kútfőkben, melyek téves rajzi — fájdalom — még ma is befolyásolják az idegen történetírást.” (ezt 1903-ban írta Acsády Ignác, 17 évvel Trianon előtt.)

A továbbiakban ezt írja Acsády:

„De bármilyen volt ősvallásunk, még vándorlásaik közben megismerkedtek a keresztény, zsidó és mohamedán vallással, melyek mindnyájan tettek rá valami hatást, sőt mindegyiknek lehettek körében hívei. Különösen a kereszténység hullámai érintették Lebédiában és Etelközben⁴⁸ egyaránt s hogy nem tünnek el nyomtalanul, azt történelmileg igazolja az a bánásmód, melyben a két híres térítő Cyrillt és Methodot részesítették. — Minden esetre a vallás, a közös fejedelem, az egységes központi hatalom olvasztotta egygá a különböző törzseket. Az egyik a vándorlás szükségleteiből és intézményeiből folyó rajongó szeretet fejedelme iránt, amely később koronás királyához való s más európai népeknél ily mértékben ismeretlen ihlet, vallásos tiszteletté fokozódott. A másik meg, az a szabadságszeretet vagyis az állami önállósághoz, nemzeti függetlenséghez való törhetetlen ragaszkodás, mely ezer év viharaiban sem ingott meg és olthatatlanul él benne mind e mai napig. E két nagy politikai erény megvan már a vándorló magyarságban, mely ekkor még fiatal ugyan (az európai hűbéri rendszerre alapozott államokhoz képest) melynek agyát még nem terheli a sokféle tudás, mely azonban nyílt eszével, egészséges ítélő, alkalmazkodó és beolvasztó képességével, az életerő e fő forrásaival, hivatva volt emlékezetes szerepre vergődni az emberiség történetében.”

Ilyen volt a magyar nép, mikor Árpád fejedelem mai hazája földjére vezette.

A honfoglaláskori magyar bel- és közbiztonsági állapotokról nyújt képet Acsády Ignác amikor a következőket írja:

„A mohamedán bolgárok (később izmaelitáknak, szerecsenyeknek, böszörményeknek nevezték őket) kifejlett üzleti tehetőség birtokában voltak, kereskedéssel foglalkoztak s azért jöttek ide, hogy itt e kedvenc foglalkozásukat űzzék. Egy nagy részök a mai Pesten telepedett meg s azt hamar kereskedelmi góczzá tette. Önkényt jöttek, ami világosan megmondja, új hazájukban

legalább is annyi állami rendnek, belső békének, biztonságnak kellett lennie, amennyi nélkül a kereskedő és a kereskedés meg nem élhet. Bármily kezdetlegesek, forrongó, átmeneti, alakuló félben levők voltak még az ország közállapottai, a kereskedő népelemek önkéntes bevándorlása arra vall, hogy területének nagy részén a fejedelmi hatalom megtudta védeni a beköltözők életét és vagyonát s hogy vallásuk gyakorlásában sem háborgatta őket.⁴⁹ E kezességek nélkül egyszerűen otthon maradtak volna. Sőt ugyanez előnyöket nyújtotta a fejedelem a nyugati keresztényeknek is, kikből, a hagyomány szerint, még Taksony hívott be s telepített meg nagyszámú cseh bányamunkást a mai Selmece, Körmöc és Besztercebánya vidékén (ha ezer évre előre látott volna, valószínű, hogy nem teszi meg). Ezek a keresztény jövevények épp úgy szabadon vallhatták a hitüket, mint a bolgárok a magukét, vagy a zsidók, kik a X. században már szintén éltek magyar földön. E kereskedő elemek nemcsak az ország különböző vidéki közt indították meg az árúcsere, hanem a magyar föld termékeit a nemzetközi forgalomba is bevitték. Így a magyarországi és a magyar kereskedő már a X. században messze külföldre eljutott, a külföldi árus ember meg kétségtelenül Magyarországot kereste fel.”

Acsády is mint Horváth Mihály arra utal, hogy a magyarországi helyzet a honfoglalás után sokkal kedvezőbb és műveltebb volt, mint az akkori Európában. Lassan azonban már szivárognak nyugatról a térítők, a nyugatról hozott katolikus foglyok, németek, franciák, olaszok, rabszolgáknak nem éppen mondható helyzetükben, megkezdik az ország szívós katholicizálását, de kegyetlen rossz hírünk az változatlan megmarad a nyugat lelkében, mely egy évezred irántunk érzett gyűlöletének az alapjául szolgált, mely végül 1920-ban Trianonban és 1947-ben Párizsban összpontosult.

JEGYZETEK A MÁSODIK FEJEZETHEZ

1. Az őszinte és igaz magyar történelmet még soha nem írták meg, mert politikai érdekek, azaz valamelyik politikai csoportnak az érdekei mindig mást kívántak és a magyar előtt eltitkolták az ŐSZINTE és IGAZ történelmét. Kitaláltak nagyon sokféle magyarázatot, így többek között a Finn-Ugor un. „halszagú” rokonságunknak az elméletét, amivel azt szeretnék bizonyítani, hogy végeredményben mégiscsak „ÁRIÁ-k” vagyunk, ami azt jelenti, hogy sorsunkat vagy a germánság vagy a szlávság jövője fogja eldönteni, de mindegy, hogy melyik Ária faj lesz az uralkodó, nekünk feltétlen nyugathoz kell ragaszkodnunk. Fentiek érdekében elégettek minden régi írásunkat, még háromszáz évvel első István király után is olvashatunk „pogány írások” égetéséről. Nálunk magyaroknál legalább olyan „jó” munkát végeztek, mint pl. Mexicóban, ahol szintén elégettek mindent ami a „pogány időkre” emlékeztetett. De nem-e ezt tették Rákosi (Róth) Mátyásék is nagy hangon hirdetve, hogy a magyar történelem csak 1945-ben, „felszabadulásunkkal” kezdődött.
2. Ennek a teljes materialista „erkölcsi” felfogásnak, ha egyáltalán beszélhetünk erkölcsről a materializmusban, Gábor Áron festette meg a legjobb képét „Az embertől keletre” c. könyvében.
3. Érdekes, hogy őseink is átkeltek az Alpokon minden hadi felszereléssel, de erről a nyugati krónika nagybölcsen hallgat, de amikor ezt a kérdést felveti valaki, akkor arra hivatkoznak, hogy hát nem tudni pontosan, hogy az Alpoknak melyik pontján, így inkább hagyjuk az egészet.
4. Itt ugyanaz a helyzet, mint a fenti jegyzetben azzal a különbséggel, hogy itt még sokkal zordabb földrajzi körülmények között, sokkal rosszabb időjárási viszonyokkal kellett megküzdeniük ahhoz, hogy a Pirreneusokon átkeljenek. Érdekessége ennek még az, hogy az arabok hadsereggel nem

tudtak átkelni ezeken a hegyeken Európa felé, lásd: Jean DeScola: „History of Spain” c. munkáját.

5. Ezek a tervszerű „kalandozások” tovább folytatódtak még az Árpádok alatt is. Kálmán király volt az, aki például Horvátországot többek között meghódította, lásd első fejezetben.
6. Őseink hamar felmérték a valóságos helyzetet, ami a nyugatot illeti, nagyon korán meglátták és észrevették azokat az erkölcsi és un. világnézeti és társadalmi különbségeket, amely Nyugat és közöttük fennállt. Az akkori idők „nyugati” módszerei közé tartozott az ököljog és az erőpolitika. Ők ugyanezt a politikát alkalmazták a Nyugat felé, miután felismerték az egész nyugati berendezkedés szerkezetét. Azzal, hogy fegyvereik jóhírnevét öregbítették, messze a jövőre akarták megalapozni katonai biztonságukat Nyugat felől, mert végleges szándékkal telepedtek le a szláv és germán világ akkori találkozási pontjánál a Kárpát-medencében. (Ma már László Gyula is bizonyítja, hogy őseink „kalandozásai” előre kitervelt katonai hadjáratok voltak vagy valamilyen szövetségben, vagy előre megfontolt kimondottan sajátos magyar érdekű szándékokkal.)
7. Horváth Mihály: Kisebb történelmi munkák, kiadta Ráth Mór, Pest, 1868. I. kötet, Első rész.
Horváth Mihály, történetíró, szül. 1809. megh. 1878. A bécsi Theresianum tanára, majd csanádi püspök, végül 1849-ben a magyar kormány vallás- és közoktatásügyi minisztere. A szabadságharc után külföldön élt egészen a kiegyezésig. Történetírói munkásságában nemcsak kutató volt, hanem nemzetnevelő is. A szabadság- és haladáseszme lelkes hirdetője. Művei: A magyarok története (1842—46 és később több kiadásban), Huszonöt év Magyarország történetéből (1886), Magyarország függetlenségi harcának története 1848 és 1849-ben. (1865).
8. Pontosán ezeket a tényeket ismerték fel őseink hihetetlen rövid idő alatt Európában és ezt az egységbe tömörülést, melyben a veszélyt látták, igyekeztek megakadályozni. Mindenestre említésre érdemes annak a ténye, hogy az akkori időkben, még ma is érthetetlen és alapos hírszerző, felderítő módszerekkel kellett, hogy rendelkezzenek, hogy az egész

Nyugat-Európa politikai keresztmetszetét ily rövid idő alatt megismerték, átlátták annak gyenge pontjait és feltudták mérni a katonai erőket is. Különösen, ha figyelembe vesszük az akkori földrajzi, közlekedési és egyéb viszonyokat is.

9. A fennmaradt írások úgy említik, hogy Nyugaton a jobbagyra nem vonatkoztak az egyházi áldások, „mert úgysem értették jelentőségét azoknak” a jobbagynak csak kötelességei voltak az Egyházzal szemben, mivel az egyik legnagyobb hűbérúr maga az Egyház volt.
10. Maga ez a tény elég bizonyíték arra, hogy ezek a „kalandozások” nem egyszerű rablóhadjáratok voltak, mert valahogy a „rablóhadjárat” vagyis, ha csak rablási céljai lettek volna a kalandozásoknak, ezen az alapon egyáltalán nem látszott kifizetődőnek egy hadsereget messze földre vezetni, amikor a „rablótúra” eredménye igen kétséges és bizonytalan volt. Vagyis a roppant szegénység, ami uralkodott Európa nyugati vidékén ebben az időben és ez egy általános jelenség volt akkor.
11. Ennek alapján a kultúra és a művészet sem állhattak valami magas színvonalon.
12. A Kárpát-medencében közel hatszáz évvel ezt megelőzően sokkal nagyobb volt a műveltség színvonala a „barbár” Hun birodalom idején. A nyugatiak által használt „barbár” és civilizált jelzőt mindig nagyító alá kell venni, mert látható, hogy mindegy, hogy milyen minőségi társadalomról van szó, ha az nem ugyanaz amit éppen a nyugatiak akkor csináltak, akkor „barbár”-nak minősül az ő szemükben és írásaikban.
13. Ez a kitétel is a „civilizált” Nyugat „keresztény erkölcsseire” mutat rá, „pogány” őseinkhez viszonyítva.
14. Az ún. kultúrát és civilizációt általában a művészetek kifejelettségével is szokás mérni. Akkor tulajdonképpen mi volt az ami a Nyugatot civilizálttá tette a nyugati krónikások szemében őseinkhez viszonyítva?
15. Ily alacsony színvonalon álló papság vajon tudta-e értékelni őseink írott szellemi kincseit? Nem-e kizárólag a rájuk parancsolt és beléjük vert dogmák voltak-e az uralkodók? amelyek kultúrának, civilizációnak a mai szemmel egyálta-

lán nem nevezhetők. Ennek következtében el sem tudták képzelni azt, hogy más is lehet szellemi, kulturális érték, mint saját demagógiájuk.

16. Anonymus, Béla király névtelen jegyzője, szobra Budapesten a Ligetben, a Vajda-Hunyad vára mögött van felállítva. (1945 előtt emelték).

Anonymus, III. Béla királyunk jegyzője, legkiválóbb középkori krónikásunk. Kiléte bizonytalan, mert a szerző nevét. Pídictus magisternek jelöli abban a XIII. századvégi másolatban, amelyet 1933 óta a Magyar Nemzeti Múzeum őriz. Még legújabbban is ingadoznak abban, hogy II. Béla (Jakubovics Emil, Konrád Heilig) vagy III. Béla (Domonovszky Sándor) korából való-e. Anonymus munkája, mert nyelvi vonatkozások a XII. század közepére, bizonyos történeti mozzanatok pedig inkább III. Béla korára utalnak. Anonymus munkája (Gesta Ungarorum) előszóban és 57 fejezetben a magyarok vándorlását és Árpád honalapítását írja le. Anonymus a párizsi egyetemen tanult, munkájában a hazai források (a Szent László korabeli ősgesta Ungarorum és a nemzetiségi hagyományok mellett, az Altaichi évkönyveket és a Regino munkáját is használta; irodalmi mintaképe a XI. századi Dares Phrygius apokrif trójai háborús történetei voltak. Régebben többször kétségbevitte hitelességét legújabbban Melich János (nyelvi adatok) és Hóman Bálint (magyar-hun tudat és hun-hagyomány) igazolták. Legjobb kiadása Fejérpataky László-é (Budapest 1892) magyarra legújabbban (Budapest 1926) Pais Dezső fordította.

17. Kézay Simon: Chronicon Hungaror.
Kézai Simon mester, krónikáiról IV. László udvari papja. Életkörülményei ismeretlenek. IV. László 1283-ban jegyzőjének nevezi. 1285-ig terjedő magyar történetét a hunok történetével bővítette ki. Hősi eszménye a „pogány” Attila volt. Munkája csak egykorú kivonatban maradt fenn.
18. Karl Engel, német krónikás.
19. A nemesebb polgárisodást itt Horváth Mihály azokhoz az állapotokhoz értelmezi, amelyek az Ő idejében 1844 tájékán uralkodtak. Valószínű, hogy e kor erkölcsseivel sem volt

- megelégedve, mert írásaiban mindig keserűség olvasható e „nemesebb polgárság” viselkedésével kapcsolatban.
20. Vagyis egy modernebb, komplikáltabb korszakban az emberek gondolkodásmódja hajlamosabb a rosszaságra, mint az egyszerű, a természethez közel álló emberi társadalomban.
 21. Ez a hét rész, a következő neveket viselte: Kara, Kaba, Keszzi, Nyék, Megyer, Kürt, Gyarmat. Árpád a Megyer törzsből származott, ill. annak volt a feje.
 22. Ez volt Európa első civilizált alkotmánya, mely egyedülálló a maga nemében. Ha ma ún. „haladó” hagyományokat akarunk megtartani, nekünk magyaroknak nincs szükségünk a szovjet és az ún. „nemzetközi munkásmozgalom” „haladó hagyományaira”, mert mindenki mást megelőzve a legemberibb és szociális szellemtől átítatott hagyományokkal rendelkezünk.
 23. Létezik-e ma a földnek egy olyan művelt és civilizált országa, melyeknek a huszadik században, ilyen kitételek lennének az alkotmányaiban, beleértve elsősorban az ún. „szocialista” országokat is?
 24. Nem-e történelmi előrelátásról tanúskodik ez a kitétel, mely az abszolutizmust és a diktatúrát kívánta megelőzni, az uralgó diktatúráját?
 25. Ez a vármegyerendszer maradt fenn mind a mai napig, mert ennél modernebbet még alkotni nem tudtak mind a mai napig.
 26. Ez a tény messze megelőzött minden más országot a parlamentális rendszerben. Csakhogy e tényekről mindenki hallgatott és hallgat is, ami bizonyítja, hogy nekünk ezen a téren semmiféle külföldi mintára szükségünk nincs!
 27. Gyermekesen jóindulatú magyarok voltak ezek, ugyanúgy, mint utódaik, kik örömmel osztják meg mindenkivel azt amijük van. Magyaros vendégszeretet.
 28. Csakis a természethez közel álló ember lelkesége lehet ily abszolút romlatlan, mely őszintén mond és vesztere azt hiszi, hogy más is azt teszi. Itt a magyarságban meg nem található a nyugati fondorlatoskodás, képmutatás és egyéb romlottságok.

29. *Ma ez az emigráció lenne az a nyolcadik törzs, akivel a modern kor honfoglalását meg kellene valósítani.*
30. Nagy Péter orosz cár európai térképén Magyarország, mint szláv terület szerepelt. Arra a tényre hivatkozva, hogy ezen a területen szlávok laktak a magyarok előtt, a szlávok segítségével hódították meg azt a magyarok. A XIX. században meggyőzték teljesen a Nyugatot ezen „történelmi” jogaikról és ha a Nagy Péter féle térképet összehasonlítjuk a mai Európa vasfüggönyével, akkor a hasonlóság vérfagyasztóan azonos. Ahhoz, hogy Yalta-ban és Potsdam-ban sikerrel fejezzék be követeléseiket, Európára nézve, ahhoz a történelmi előkészítést már Nagy Péter idejében megkezdték. Yalta és Potsdam csak a szentesítése volt ezen orosz „történelmi” jogoknak. (Valójában azonban az itt talált „szlávok” elszlávósított avar maradványok voltak, — László Gyula.)
31. Már akkor tulajdonképpen egy nemzetiségi ország voltunk. Bizonyítja a nemzetiségekkel való bánásmódunkat az a tény, hogy ezer évi „elnyomás” után ezek a népek még mindig saját anyanyelvüket beszélték. Vajon a mi magyar kisebbségeink is ily bánásmódban részesültek-e az utódállamokban? Nyugat felé ez a legdöntőbb bizonyítékunk a kisebbségeket illetően, hogy nálunk a nemzetiségek élhetik életüket, erre ezeréves bizonyítékunk van, míg az utódállamok érdemtelenekek és alkalmatlanok arra, hogy gondjaikra nemzetiségeket bizzanak. Itt van a történelmi és tiszta emberi alapja jogilag, a magyarság reintegrációs hivatásának a Kárpát-medencében.
32. Ez azt is bizonyítja, hogy ezek az idegenek szívesen álltak a magyarok oldalára mert a harcban a magyarok részéről bizalmat kellett, hogy bírjanak és ezt csak teljes odaadásukkal érdemelhették ki és az őszinte odaadást nem lehet erőszakkal elérni.
33. Lásd az alanti 36. sz. pontot.
34. Lásd Barát Tibor, a Magyar Népek őstörténete c. munkáit.
35. A nyugati babona ettől teljesen különbözött, amikre a tiltó rendeleteket hozták királyaink.
36. Nemrégiben három levelet találtak az egyik Cambridge-i egyetemi könyvtárban. Ezeket a leveleket 1313 és 1323 kö-

zött Johanka Hungarus magyar ferences írta Kipcsákból, a Volga és Don közötti tatár birodalomból. Közli „Üzbég” kán kiváltságlevelét, amellyel védelmébe veszi a magyar ferencesek templomait, kolostorait és harangjait, közli, hogy egyes ferencesek a folyton vándorló „aranyhordával” vonulnak mindenfelé s csak azt fájlalja, hogy kevesen vannak s ezért 22 kolostort be is kellett zárni.

Ha tehát azt írják, hogy 1313 körül 22 kolostort be kell zárni személyzeti hiányok miatt, akkor mennyi lehetett ott eredetileg? Mikor kerültek oda magyar ferencesek? Ezek csakis a Kiev környéki magyar birodalomból maradhattak ott, így azok, ha ilyen kolostorokkal és templomokkal rendelkeztek, akkor feltétlen kellett, hogy ismerjék a keresztény fogalmakat és hitet.

37. Vagyis közel a természethez, a szüzi, ember által nem zavart természeti környezethez.
38. Érdekes, hogy az Ószövetségben is hasonló áldozatokról beszélnek, de arra soha nem mondták, hogy barbár és pogány szokások. Miért ez a szokás akkor barbár, ha azt magyarok csinálják?
39. Ugyanezt már nem mondhatjuk el a nyugati keresztény papokról.
40. Viszont a nyugati keresztény papság volt a jobbágnak a hűbérura.
41. Lásd a 36. sz., jegyzetet.
42. Az elmúlt ezer év történelme azt bizonyította, hogy a vezérlő gondolat csakis politikai célú volt.
43. Lásd az Árpádházi királyok alatt alkotott törvényeket.

Corpus Juris Hungarici, a magyar törvénytár, vagyis a magyar országos végzemények és törvények gyűjteménye. Nyomtatásban legelőször a XIV. században jelent meg, Mosóczi Zakariás püspök gyűjteménye volt a legjobb, 1584-ben jelent meg Nagyszombatban és alapjául szolgált a későbbi törvénytáraknak is. Utóbb a törvénytár Werbőczy Hármaskönyvével is kiegészült. A jelenlegi kiadás alkotói Márkus Dezső, Kolosváry Sándor, Óváry Kelemen, Nagy Gyula, Tóth Lőrinc, Csiky Kálmán voltak. A C. J. H. az árpád-

házi királyok közül öt királytól összesen kilenc törvényt tartalmaz a vegyesházakból származó királyok dekrétumait, az országos rendeknek a várnai csata után hozott dekrétumait, V. László dekrétumait, az 1458. évi országgyűlés végzéseit, I. Mátyás, II. Ulászló és II. Lajos dekrétumait és végig a Habsburg-házból származó királyok alatt hozott törvényeket. I. István király, Szt. László és Kálmán törvényei fejezetekre, a későbbiek cikkelyekre vannak osztva. A C. J. H. tulajdonképpen két részre oszlik, az 1848-ig terjedő régi törvénytárra és az 1867-től kezdődő új törvénytárra. Ma már a törvények az u. n. Országos Törvénytárban kerülnek kihirdetésre és ez a hivatalos gyűjtemény az irányadó a törvények és tartalmuk tekintetében. (1945 előtti állapotokat értünk ez alatt).

44. Természetesen a két teljesen különböző erkölcsi felfogással bíró világ találkozásánál azonnal kiéleződtek a politikai elmentések is, mely abból a veszélyből eredt, amit a nyugati világ szomszédságában élő szabad magyar jelentett az Egyház politikai hatalma megtartásának számára.
45. Acsády Ignác: *A Magyar Birodalom Története*, Athenaeum, Budapest, 1903.

Acsády Ignác, történetíró, szül. 1845. szept. 9., megh. 1906. dec. 17. Jogi és történelmi doktorátust szerzett. Hírlapíró pályára lépett. Az Akadémia 1888-ban levelező tagjává választotta. Legfontosabb művei: *Magyarország Budavár visszafoglalása korában* (1886), *A magyar jobbágyság története* (1896), *A Magyar Birodalom története* (1904). Acsády írta Szilágyi nagy Magyar Nemzet Történetének két kötetét is. Munkái a XVI. és XVII. század magyar történelmére alapvetőek.

46. Másképp nem lehetett volna a „pogány írásokat” elégetni.
47. A mi saját emlékeinkben is így maradtak meg a tatárok „kutyafejű”-nek.
48. Lásd: a 36. sz. jegyzetet.
49. Az idegenek felé való türelmünk és csodálatunk sajnos még mind a mai napig él a magyarban, vesztünkre.

Harmadik fejezet

Honfoglaló Őseink amikor betelepedtek a Kárpát-medencébe, tulajdonképpen a magyar élet, magyar szokások, lelki és vallási felfogásuk, sajátosan magyar tulajdonságaik révén egy idegen testet képeztek, mely beékelődött az akkori szláv és germán világ között fennálló vákum-térbe, mely térséget különböző, előző népelemek maradványai töltötték ki nagyjából, de egyik népfaj vagy népmaradvány sem volt képes arra, hogy a Kárpát-medencében egy egységes állami életformának az alapjait lerakja. Az akkori adottságaik műveltségi viszonyaik alkalmatlanná tették ezeket a szórványos népcsoportokat, hogy esetleg valamilyen formában is, veszélyt jelentettek volna az akkori német—római világ keleti szélső határaitra. A magyarság létszámánál szerveztségénél fogva ezt a szláv és német világ közötti űrt kitöltötte és ott állandó állami életre kezdett berendezkedni. Első időkben nyugaton azt hitték, hogy majd ez a nép, — mármint a magyarok is — majd felmorzsolódnak az idők folyamán, mint többi elődeik ebben a térségben, így veszélyt nem láttak betelepedésükben. A későbbiek folyamán amint az állami élethez szükséges szervezkedések megindultak, az ott élő népszórványok vagy áttelepítették vagy a kezdődő magyar állami életbe besoroltattak. Nyugaton akkor kezdtek felfigyelni arra a tényre, hogy itt sokkal többről van szó, mint egy átmeneti állapotról. A nyugat felé irányuló un. kalandozások is azt bizonyították, arra utaltak, hogy ez az új jövevény nép itt állandó szándékkal telepedett meg, itt egy erős és fejlett államiséget alkot, melynek katonai szerveztsége jóval felül áll minden akkori idők nyugati, katonai erejénél, így nyugaton de főleg Rómában ráébredtek arra, hogy ez az új nép, mely hitében, szokásaiban alapvetően eltér az akkori idők Európájától, belső társadalmi berendezkedési formájával is, szokatlan, új és ismeretlensége révén, misztikumok ködébe takarta a magyarságot. Halálra rémült jámbor szerzetesek, katonailag megvert sere-

gek, a valóság mellé még legendákat is szöttek a magyarokról, természetesen a lehető legrosszabb színben feltüntetve őket. Rómának egy választása volt csak, hogy megkísérelje „megtéríteni” ez újonnan jött pogányokat és mivel a közvetlen szomszédságukban a németek voltak, e „pogány” magyarok, elsősorban rájuk jelentettek veszélyt. A pápa is úgy látta, hogy a „pogány” magyarok megtérítését, elsősorban a németekre bízta.

Az akkori idők un. határvillongásai ellenére a magyarok igyekeztek nyugat felé jószomszédi viszonyt kialakítani, mivel tisztában voltak azzal, hogy ez a környezet ahova betelepedve, csakis jószomszédi viszonyban, vagyis békés körülmények között tudják saját fejlődésüket biztosítani. A nyugatról behozott rabszolgákat, illetve hadifoglyokat miután kiváltották a „lovagiasság” akkori szabályai szerint szabadon bocsájtották. Voltak akiket minden ellenszolgáltatás nélkül szabadon bocsájtottak, szabaddá tettek és ha az akarta, vissza is térhetett hazájába. Voltak ezek között a foglyok között akik hol jókat, hol rosszakat, de legtöbbször esetben rosszakat mondtak a magyarokról, mert végeredményben semmi okuk nem volt arra, hogy szeressék előző rabszolgatartójukat és nyugaton is a nagyobb hatás kedvéért alaposan kiszínezték a magyarok között töltött idők napjait, eseményeit. Nagyon sokan visszatértek nyugatra anélkül, hogy a magyarok nyelvét valóban megtanulták volna, azok szokásait megértették volna, papjaik tudományát egyáltalán nem ismerték, így a saját elképzeléseik szerint fennhangon hirdették „pogány” mivoltunkat.

Lényegében mindegy lett volna, hogy ezekkel a nyugatra visszatért foglyokkal hogy bántak volna a magyarok, mert vallási szokásaik, társadalmi berendezésük a nyugathoz viszonyítva különbözött, így azok számára idegen, így magától értetődően ellenségnek számított. Kizárólag a nyugat felé irányuló barátkozás és a nyugat jóindulatának az elnyerése végett nemcsak hogy megtúrták, hanem részben támogatták is a katolikus térítőket. Ez a nyugat felé barátkozás Gejza fejedelem idejére már odáig fajult, hogy a fejedelmi család, törzsfők családjai és a vezetőréteg családjainak gyermekei mellé, divatba jött a német nevelők behozatala. Tehát nemcsak katolizáltak, de már németesítettek is bennünket azért, hogy a nyugat jóindulatát megnyerjék a magyarság irányába. Sajnos ez a politika I. István korában már oly hatalmas

méreteket öltött, hogy a katolizálódni nem akaró magyarságot az akkor, már királyi hatalom szigorával büntették. A betelepült németiség hatalmas birtokokat kapott és a nemrég még szabad magyar, a saját hazájában egyre mélyebbre süllyedt gazdaságilag és a saját hazájában, történelmünkben először nem számított egyenrangú polgárnak.

Nyugaton azonban rossz hírünk változatlanul maradt. Az akkori kor Európájának népe teljesen alacsony műveltségi színvonalánál fogva sokkal hajlamosabb volt a rólunk terjesztett rosszindulatú hírek meghallgatására, ezen rémség megőrzésére, mint a kedvezőbb benyomások megőrkítésére. Mivel az akkori idők krónikásai is szerettek valami „nagyot” mondani, sokkal nagyobb hatást értek el nyugati körökben a rólunk terjesztett és kiszínezett rémségekkel, mint esetleg a való igazságok megőrkítésével. Továbbá annak ellenére, hogy erősen katolizálódtunk, még katolikus állapotunkban is komoly katonai veszélyt jelentettünk a nyugat számára. Nem voltak biztosak bennünk egyáltalán és legszívesebben a Kárpátoktól keletre szerettek volna látni bennünket még katolikus mivoltunkban is. A *Cronicum Hungaricum* alapján még a XIII. században is un. „pogány” lázadásokat kellett leverni katolikus királyainknak az országon belül, így nyugat velünk szemben mindig bizalmatlan maradt, de különösen Róma. Mivel az akkori idők politikai irányítása Európában Rómából jött, az irányunkban tanúsított magatartás egyáltalán nem volt barátságos, mivel sohasem tudták nyugaton, hogy vajon velünk kapcsolatban mit hozhat a holnap. Katolikus királyaink elé tűzött Róma egy igen szép és magasztos feladatot: „A keresztény Európa és keresztény civilizáció védelmét a keletről fenyegető barbár támadások ellen.” Sajnos királyaink annyira komolyan vették ezt a feladatot, hogy az egész nemzet létét és jövőjét e „szent” cél érdekében állították, de mindez nyugaton az irántunk táplált ellenséges érzetet egyáltalán nem enyhítette, hanem a keletről jövő veszélyek idején, boldogan dörzsölték kezüket, hogy most talán kiürtanak bennünket a Kárpát-medencéből. Ez a szellem nyugaton generációkról generációkra öröklődött, de senki sem vette azt a fáradságot magának, hogy a való magyar lelket egyszer is feltárta volna a nyugat előtt és a való igazságokat írták volna meg rólunk. Hiába véreztünk el Muhi

pusztán e keresztény nyugatért, a legnagyobb sajnálkozásuk az volt, hogy a tatárjárás után újra talpra álltunk. Nyugat IV. Béla királyunkhoz való viszonya a legékesebb bizonyíték erre.

Hiábavaló volt minden véráldozatunk Európában, nyugaton soha egy igazi barátunk, egy igaz szövetségünk nem volt. Az idők folyamán elfelejtkeztünk teljesen való igaz nemzeti hivatásunkról, vagyis a saját nemzeti érdekeink védelméről — egy két nagyon kevés kivétel esetében. Így míg nyugat békében fejlődhetett, mi sorvadtunk és pusztultunk oly mértékben, hogy Kölcsey a XIX. században már szívzaggató fájdalommal írta rólunk a következő sorokat:

*„Vándor, állj meg! Korcs volt anyja vére.
Más faj állt a kihunyt helyére,
Gyöngye fővel, romlott, szívtelen
A dicső nép, mely tanult izzadni.
S izzadás közt hősi bért aratni,
Névben él csak, többé nincs jelen.”*

Majd nagybúsan kérdi „Zrinyi dalában”

*„Hol van a hon, melynek Árpád vére
Győzelemben csorga szent földjére?”*

S a rengeteg harc, vérvesztés, az Európáért elfolytatott magyar vér eredménye hazánkban olyan állapotokat teremtett, a sok idegen faji keveredés oly nemzedékeket szült, mely Kölcseyt a következők írására készítette:

*„Nincs magasra vívó szenvedelme,
S jégkebelben fásult szívet zár. —
Völgyben ül a gyáva kor, s határa
Szűk köréből őse saslakára
Szédeleg ha néha felpillant.”*

De mi változatlanul ragaszkodtunk a nyugathoz, mely nyugat később kelettel, vagyis a szlávssággal egyesül végső kiirtásunkra, nemzeti létünk megsemmisítésére, míg nyugaton változatlanul

írják rólunk a legvadabb dolgokat, minden „Krisztusi véráldozatunk” ellenére.

Ha ma megnézzük a nyugaton készült „hiteles és elfogadhatónak” mondott Enciklopédiákat megrökönyödve olvassuk a rólunk írott valótlanabb állításokat, úgy származásunk, eredetünk, mint ezeréves történelmünkkel kapcsolatban. Sajnos a nyugati közvélemény igen sokat ad az Enciklopédiákban megírt dolgokra és azok állítását szentírásként fogadja el. Tudomásom szerint még nem akadt egy olyan magyar kormányzat, amely ezeket az Enciklopédia-írókat felelősségre vonta volna az abban rólunk írottakért, de miért is tették volna, amikor azt kell kérdezzük elsősorban, hogy érdekükben állt-e az, hogy a rólunk írott valótlanosságokat megcáfolják vagy vitába szálljanak a külföld ezen közvélemény formálóival?

Ez alól nem mentes egyetlen rezsím sem, legyen az, az 1945 előtti, vagy az 1945 utáni rendszer. A monarchia idejét meg sem említem, mert a monarchia idején miért is szóltak volna azok ellen az állítások ellen, amiknek magvait lényegében elődeik hintették el.

Az Enciklopédia hatása a nyugati közvéleményre szinte felmérhetetlen. Egy mai iskolás gyermek bármely nyugati országban, ha az iskolában Közép-Európáról ír dolgozatot és ott esetleg szóba kerülünk mi magyarok is, akkor az ott leírtak alapján írja meg dolgozatát és tanítója vagy tanára elfogadja a dolgozatát, ha valamely Enciklopédiára hivatkozott. De ez az ifjú tanuló sajnos nem rendelkezik más forrással, így kénytelen elfogadni a tanítói által is elfogadott Enciklopédiák valótlanosságait. Amennyiben maradnak a magyarokat érintő benyomásai vagy emlékei, akkor kizárólag ezen az alapon maradnak meg benne felnőtt korára.

Ezzel szemben nemcsak az iskolás gyermekek, de igen nagy példányszámban megjelenő lapok is az Enciklopédiákra támaszkodnak a velünk kapcsolatos témakörökben. Egy igen szembetűnő példája ennek az alábbi eset:

A közismert TIME MAGAZIN 1970. augusztus 10-i számának (kanadai kiadás) 30. oldalán egy riportot írtak Románia templomairól és igen szép színekben ecsetelik ebben a cikkben azt a nagy liberalizálódási folyamatot és végtelen „jóindulatot” mellyel a kommunista román rezsím újabban viseltetik a templo-

mok és a vallások iránt. Románia templomainak leírása közben egyetlen szóval meg nem említik azt, hogy lényegében magyar templomok, illetve magyarok által épített templomokról beszélnek, de mindez még hagyján, de vérforraló az amikor azt írják: hogy:

„A Román Ortodox Egyház volt a hordozója a tradicionális (?) román nemzeti kultúrának a XIV. század óta annak ellenére, hogy állandóan ki voltak téve (többek között) a magyarok állandó támadásainak és a magyar megszállásoknak.”

Természetesen a cikk elolvasásakor azonnal az írógéphez ültem és követeltem a cikk írójától, hogy hozzon nekem történelmi bizonyítékokat arra, amit a cikkében állít, mert amit írtak, úgy tüntetik fel a magyarságot, mintha állandó „agresszióink” kizárólag a román nemzeti kultúrára és XIV. század kori román nemzeti és vallási kultúra elnyomására irányult volna, a cikk szerint a törökkel karöltve. Levelemre nagysokára válaszoltak, melyben közölték a következőket:

„Megértjük tiltakozását a szóbanforgó cikkben közölt románok elleni magyar invázióval kapcsolatban, azt is tudjuk, hogy ez nem egyezik a magyar történelemmel, de egy ilyen rövid beszámolóban nem térhettünk ki apróbb részletekre és magyarázkodásokra, hanem kizárólag az általánosan elfogadott álláspontot vettük alapul, mint például az Encyklopédia Britannica-ban is írva van. Ennek alapján biztosíthatjuk affelől, hogy mi nem szándékosan tüntettük fel a magyarságot ebben a kedvezőtlen képben.”

* * *

Tehát leírtuk, kinyomtattuk, tudjuk, hogy valótlán, de hát mi nem vagyunk hibásak, hanem az „általánosan” elfogadott álláspont, vagyis az Encyklopédia Britannica ez esetben.

Az átlagolvasóban az a benyomás keletkezik ezen a „keresztény” nyugaton, hogy egyáltalán nem kedveltük a XIV. század óta, a keresztény templomokat, mi akik egész nemzeti létünket a sírba taszítottuk ezért a „kereszténynek” nevezett Európáért.

Egy másik igen kirívó példa erre például:

„The Book of Knowledge” c. „mestermű” Torontóban kiadta a The Grolier Society, a Copyright szerint 1940-ben, ahol is a XVII. kötet 6090 oldal felső felén egy ismeretlen „mester” által festett képen láthatjuk őseinket amint asszonyok és gyermekek holttestén száguldanak keresztül nyeregkapájukhoz emberfej van kötözve, míg a nyereg hátsó részéről összekötött csirkék lógnak, (a képen még véletlen sincs egy férfi holttest), a kép alatt következő szöveggel:

„A mai magyarok ádáz, brutális, kegyetlen harcosok leszármazottai, akik a kilencedik században megrohanták Európát és irgalmat nem ismerve megsemmisítettek mindent ami az útjukba került.”

A főszerkesztője e műnek egy Arthur MEE nevű valaki volt, Temple Chambers Londonban. E könyvnek még azt a nevet merték adni, hogy a „Tudás könyve”, „Gyermekek Enciklopédiája.”

Egy másik tipikusan ellenségesnek minősíthető jelenség a nyugaton készített Európa-térképeken észlelhető. Sajnos nem bizonyítható a nyílt pánszláv törekvés a térképek szerzőjére de mi magyarok mindig meglátjuk ezeket a törekvéseket a térképekről.

Egyik igen jellemző példa erre a Toronto Telegram c. újságban, mely Torontó egyik legnagyobb napilapjának számított. (azóta megszűnt) A Telegram 1965. január 2-i számában jelentettek meg egy térképet, ahol Magyarország egyszerűen megszűnt létezni. A határokat úgy tüntették fel, hogy Ausztriát, Csehszlovákiát és Romániát megnagyobbították a térképen úgy, hogy Magyarország egyszerűen eltűnt erről a térképről. Természetesen számos tiltakozás íródott a szerkesztőségnek e tekintetben, de sem a tiltakozó leveleket le nem közölték, sem a korrekciót nem közölték, hanem néma hallgatásba burkolóztak. Mint említettem ez a lap azóta megszűnt létezni, így sokat nem érdemes vele foglalkozni, de irántunk érzett „jóindulatból” készítették és kinyomtattak egy ilyen Európa térképet, melyen egyszerűen „felszították” bennünket Ausztria—Csehszlovákia és Románia között.

Térképről lévén szó, ismét vissza kell térjek a már előbb említett TIME magazin 1973. július 30. számában, a 24. oldalon egy cikkel kapcsolatban közöltek egy Európa térképet ahonnan,

csodák csodája, ismét lemaradtunk. Ezen a térképen felosztottak bennünket Ausztria, Románia és Jugoszlávia között. Ebből valahogy a csehek kimaradtak. Természetesen tiltakozásomat azonnal közltem levél formájában, amire ismét igen hosszú idő után válaszoltak, mely levélben ugyan bocsánatot kértek a tévedésért, ahol közölték velem, hogy Magyarország nem tűnt el Európa térképéről és azonnal „visszahelyezték az Őt megillető helyére.” Természetesen az utána következő számokban semmiféle korrekció idevonatkozólag nem jelent meg.

Az irányokban tanúsított egyik igen kirívó példa a hirhied Seaton Watson alias „Scotus Viator” 1916-ban, Londonban megjelent „German, Slav, and Magyar” c. könyve, mely könyvet nyugodtan mondhatjuk Trianon előkészítőjének, egyik sarkalatos tételének, mert annak idején az angol közvéleményt ez a szerencsétlen pap teljesen ellenünk hangolta magyargyűlölettől csöpögő művével. A pánszlávizmus gondolatának a megszállottjaként írta ezt a könyvet egy másik „mesterművével”, melynek címe: „Racial Problems of Hungary” (Nemzetiségi problémák Magyarországon). Az érdekessége ennek az, hogy előbbi 1916-ban először megjelent könyvét a „German, Slav and Magyar”-t egy Howard Fertig Inc. nevű társaság, irántunk tanúsított „jóindulatból” New Yorkban. 1968-ban újra kiadta és elárasztották vele az észak-amerikai könyvtárakat. E könyvnek az ismertetésére még a későbbiekben visszatérek. Csupán azért említettem meg, hogy az 1947-es párisi békeszerződés ellenére, változatlanul folyik ellenünk az aknamunka, legalábbis olyan értelemben, hogy valakik lelkiismeretük megnyugtatósa érdekében és irántunk táplált gyűlöletükben, ezt a könyvet 1968-ban itt nyugaton újra kiadták.

Ez a cselekmény úgy tűnik, mintha egyesek sajátmagukat szeretnék igazolni, hogy a párisi békeszerződés bizony jogos és helyes velünk magyarokkal szemben, mert íme itt ez a könyv is bizonyítja. Kik álltak e második 1968-as kiadás mögött, ezt ma már nehezen lehetne bizonyítani, mert a fent nevezett kiadó ez irányban nem hajlandó nyilatkozni.

Sokan igen nagyra értékelik C. A. McCartney: „Hungary and her Successors” c. munkáját, mely eléggé szimpatikusan ír rólunk Trianonnal kapcsolatban. Ennek a műnek is van azonban egy hibája, mert minket magyarokat elmarasztal és erőszakos magya-

rosítással vádol bennünket, amikor is az országban bevezettük, azaz kötelezővé tettük a magyar nyelv használatát. Máskülönben talán az egyetlen olyan műnek számít nyugaton egy angolszász történész részéről, akiben némi szimpátia is nyilvánul meg irányunkba, de érvényes az a jó közmondás, hogy „egy fecske nem csinál nyarat”, mert emellett számtalan az az irodalom, mely minden alkalmat megragad arra, hogy a legkedvezőtlenebb színekben tüntessen fel bennünket, legyen az származásunk, Európába történt letelepedésünk vagy általános leírásunk terén.

Ki kell itt emeljem a kevés tárgyilagos leírások közül még az „Encyclopedia International-t, melyet 1963-ban adott ki a Grollier Society of Canada Ltd. Tartozom ennek az Encyclopédiának annyival, hogy eddig nyugaton a legtárgyilagosabban ír rólunk egészen majdnem napjainkig, azaz 1963-ig. Jóllehet, hogy a Hungary-ról szóló részt Kertész D. István írta az Encyclopédia számára (University of Notre Dame) valamint a Hunyadi-ról szóló leírást Deák István (Columbia University). Itt azonnal bocsánatot kérek azoktól akiknek esetleg a neve kimaradt az elismerésből, akik ennek a munkának az elkészítéséhez hozzájárultak.

A nyugat előtt soha nem voltunk és nem vagyunk egy szimpatikus nép, bármennyire is álmodozzák ezt egyesek. Csak egyszerű példaként említem például az olimpiákat. Létszámunkhoz viszonyítva, egyetlen nemzet annyi arany vagy ezüst érmet el nem hoz az olimpiákról, mint mi magyarok. Ennek ellenére mindenki másról hatalmas lelkesedéssel ír a sajtó, de rólunk erősen hallgatnak, mintha ott sem lettünk volna. Bármennyire is erőlködtek és erőlködnek egyesek a nyugat felé, beleértve Európát és Amerikát is, valahogy a publicitásukból mindig kimaradunk. Lehet, hogy a terhelt lelkiismeret következménye ez az utóbbi években, de éppen ezért kellene nekünk külföldön élő magyaroknak sokkal hangosabban tudtára adni e világnak a létezésünket és minden egyes rosszindulatú vagy valótlan cikk vagy írás megjelenésekor a tiltakozó levelek özönével kellene elöntenünk a szerkesztőt vagy a kiadót.

Érdekes megemlíteni, hogy az elmúlt évek során, a magyar követségek meg nem szólaltak soha egyetlen esetben, soha nem tiltakoztak az ellenünk írott valótlan cikkek és írások ellen. Mind-

egy, hogy mit írnak rólunk, a követségek beosztottjai csendben lapulnak és hallgatnak. Ha ez csak mondjuk egy nyugati országban fordulna elő, rá lehetne fogni esetleg arra az egy követségi beosztottra, vagy sajtóattaséra, vagy sajtófelelősre, de a furcsa az, hogy sehol még nem nyilatkoztak, hogy „kérem ez és ez a cikk sérti a magyar nép önérzetét” és ezért a valótlanúságot korrekciót kérünk” stb. Ezzel egyáltalán nem szállna alá a „te-kintélyük”, de valójában mit is várhatunk ezektől az emberektől, kiknek követségi hatásköre a nullára korlátozódott, sok esetben csak annyi közülük van a magyarsághoz, hogy magyarul beszélnek. Bármennyire is szeretik hangoztatni, nem a magyar népet, hanem egy ideológiai rendszert, egy idegen imperialista elnyomót képviselnek lényegében, közvetett alapokon.

Felsorolhatnánk még itt számtalan sok újságcikket, könyvet, mely velünk magyarokkal foglalkozik, nyílt ellenséges hangon, vagy csupán a tudatlanság és főleg a szenzációhajhászás szempontjából, hogy valami „nagyot” mondjanak. A legkülönfélébb badarságokat találják ki és írják le velünk kapcsolatban. Mindezekre az írásokra, közvélemény, köztudatformáló első látásra jelentéktelennek látszó írásokra azonban igen kevés, külföldön élő, létszámarányunkhoz mérten jóformán semmiféle nagyobb méretű, szervezett tiltakozás nem volt soha a történelmünk folyamán és ma sincs. A mai állapotainkra legjellemzőbb, hogy ezekkel és hasonló problémákkal az egész észak-amerikai kontinensen, beleértve Kanadát is, de az egész angol-nyelvterületen, csak egyetlen negyedévenként megjelenő angolnyelvű kiadvány küzdöködik a létéért és az a CRUSADER, Justice for Hungary c. kiadvány. Ez az egyetlen olyan angolnyelvű kiadvány, mely a magyar problémákkal foglalkozik és küzd mindazon rosszindulatú, ellenünk írott és közölt propaganda ellen, mely elsősorban minden magyar kötelessége kellene, hogy legyen. Sajnos így volt ez Trianon előtt is a monarchia idejében, hogy közismerten csak „osztrák-magyaroknak” ismert a külföld bennünket és ez ellen a hivatalos irányzat semmit sem tett annakidején külföldön, hogy ezt a hamis tudatot kiölje a nyugat szótárából és gondolatvilágából. Sajnos a mai emigráció sem tesz többet a hazafelé történő pusztá nyelvtörőtetéseknél, melynek gyakorlati értelme, haszna, egyáltalán nincs.

A hazuról jövő propaganda azonban a legteljesebb erővel működik, de nem jóhírnevünk növelésére, hanem a hazai rendszer létjogosultságának igazolására, az idegen megszálló hatalom valóságának elkendőzésére.

Jellemző a mai hazai „kulturpolitikusokra” például, a következő kis idézet, az „Ausztráliai Magyarság c. lap 1972. február havi számának 3. oldalán levő cikkből:

„Gyönyörű kiállítású Babits-kötettel lepte meg olvasóit a budapesti Magyar Helikon Kiadó. Valóban igényes munka, az 1942-től kezdődő előző öt kiadás anyagát az azóta fellelt töredékekkel kiegészítették és a nyomdába küldött szövegből minden korábbi hibát kiküszöböltek.” — De vajon mit jelenthetnek azok az otromba nyomdai jelek, melyek néhány verset szárnyalása közepette megszakítanak, érthetlenné tesznek és elcsúfítják hazai nyomdászaink nagy szakértelemmel készített, szép munkáját? — döbben meg az olvasó. „Babits Mihály irodalmi hagyatékának gondozói” szégyenérzet nélkül vetik papírra az indoklást az „Utószóban”: „Gyűjteményünk nem tartalmazza a költő néhány olyan versét mely irreudenta hangjával sértene a szomszéd népek nemzeti érzését. Elhagytuk a következő költeményeket: Vásár, Szittál-e már lassú mérget?, Csonka Magyarország, Áldás a magyarra, Erdély, ugyanilyen okokból elhagytuk a következő versek egy-egy versszakát is: Dal az esztergomi bazilikáról, 4. versszak, Hazam 3. versszak, Ezerkilencszáznegyven 3. versszak.”

Viszont ugyanez olvasható a Szépirodalmi Könyvkiadó által 1968-ban kiadott kötetben is. A szerkesztő bizottság tagjai: Éder Zoltán, Illyés Gyula, Keresztury Dezső, mint Babits irodalmi hagyatékának „gondozói.”

A fenti állítások szerint vigyáznunk kell, nehogy „megsértsük” a szomszéd népek nemzeti önérzetét. Természetesen ide tartozik elsősorban a Szovjetunió és az utódállamok, akik mind a mai napig hasonló érzelmekkel még nem viseltettek irántunk, mert céljaik közé elsősorban nemzeti megsemmisítésünk adta az alapvető motívumot.

Babits Mihály:

VÁSÁR

*Friss hótól pöttyös báránybőr süveg,
vásári pénz koppan a durva markon.
Kilógó ing, zord búsa szemivek,
s római szó kopik a szennyes ajkon.*

*Sötét örménnyel alkud az oláh,
szekérre hosszuszőrü szűre;
kis kutya béfut a szekér alá
s gyáván vonít a tarka népsűrűre.*

*Eliül is kötény, hátul is kötény,
jön vastaglábu asszony sárga arccal
át a tér hóval rácsozott ködén,
kész alkuharcba szállni száz piarccal.*

*Magyar szó végre. Kis székely gyerek,
füle se látszik süvegtől, subától,
pirulva, boldog arccal ténfereg,
hol új csodát ígér az ócska sátor.*

*Sátorban a gondolatolvasó:
ki bé mer menni, bámulhatsz a merszén.
Hegyes könyök lök s éles, cifra szó:
Au, a cigányok! . . . zsebbe' még az erszény?*

*Láthatsz sok pópát, hosszú szép szakállt,
kirakva sok ügyetlen. cifra képet,
míg a Nemere éles hangja vált,
s füleket festve füttyüli a népet.*

*Messze a tiszteletes nagy hegyek,
égbenéző társai agg Negojnak,
melyekre nem vet senki most ügyet,
lassan a bús ködökkel egybefolynak.*